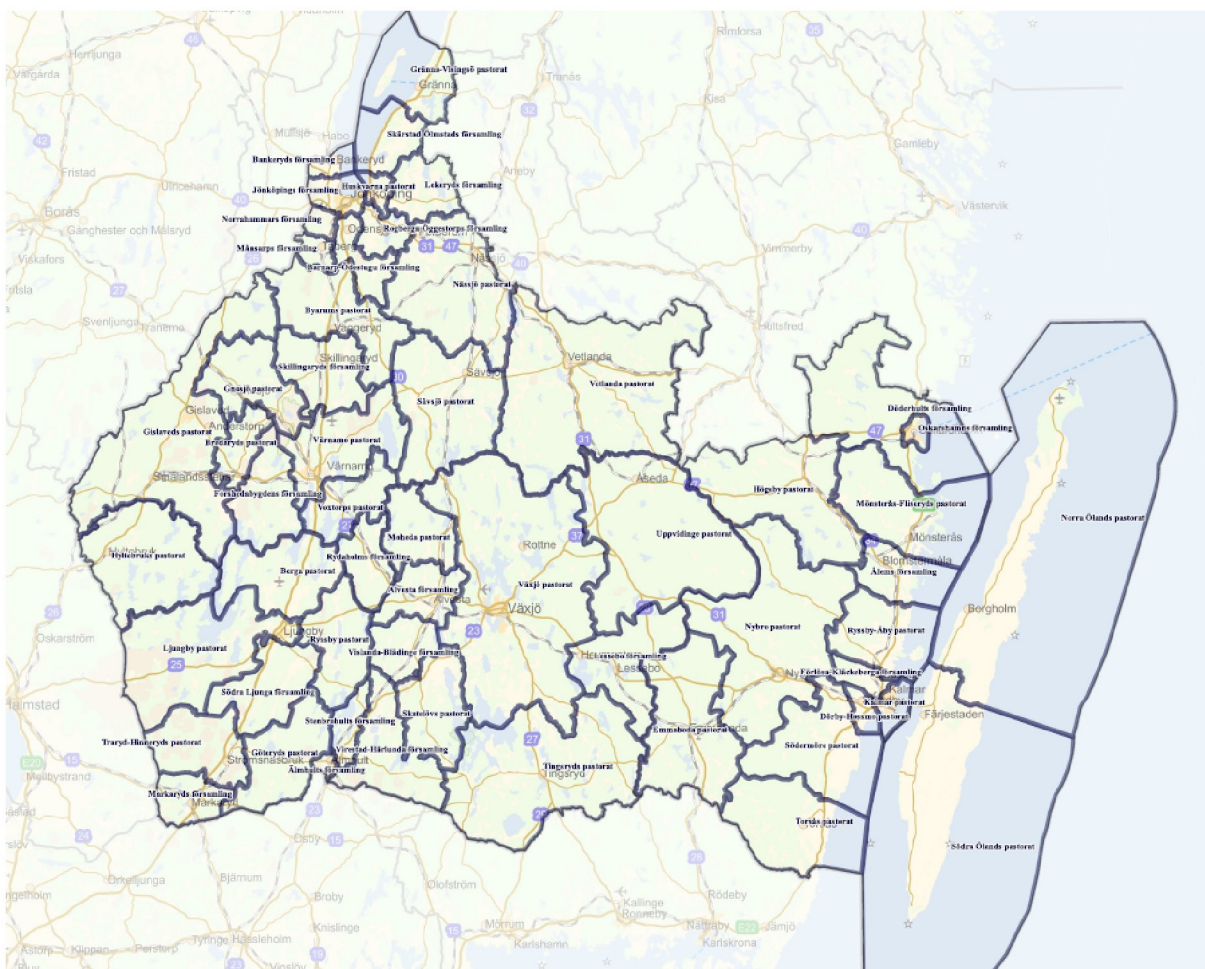

Pyspunka!

Årsrapport från stiftskansliet till stiftsstyrelsen 2021 om de ekonomiska enheternas utveckling i ekonomiskt och pastoralt hänseende

Innehåll

Inledning	3
Utveckling i pastoralt hänseende	5
Sammanfattning i punktform:	6
Dopfrekvens	7
Sammanfattning i punktform	8
Konfirmandfrekvens	9
Sammanfattning i punktform	11
Atlas-kvot och Menoetes-tal	12
Sammanfattning i punktform	13
Utvecklingen i ekonomiskt hänseende	14
Medlemsantal	14
Närhet, samverkan och medlemsengagemang	14
Utgångspunkt i en beprövad referenspunkt	15
Smärtgränsen	16
Om det var minimiantalet, vad är idealet?	17
Sammanfattning i punktform:	17
Antal kyrkotillhöriga/kyrka	18
Sammanfattning i punktform:	19
Likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt	20
Sammanfattning i punktform:	20
Soliditet	21
Sammanfattning i punktform:	21
Systematisering/summering	23
Rekommendationer	26
Bilaga 1. Hela doplistan	27
Bilaga 2. Hela konfirmationslistan	31
Bilaga 3. Atlas-kvot och Menoetes-tal hela listan	35
Bilaga 4. Exkurs 1 och 2 från tidigare rapport	39

Inledning

Stiftskansliet ska ”systematiskt följa de ekonomiska enheternas utveckling i ekonomiskt och pastoralt hänseende. Stiftskansliet ska sedan årligen rapportera och föreslå stiftsstyrelsen vilka enheter som kan behöva studeras närmare så att det kan avgöras om en organisationsförändring bör initieras eller om det är mer ändamålsenligt med andra främjandeåtgärder”.¹

Denna rapport syftar till att genomföra uppdraget enligt ovan. Om den utvecklingen i stiftet finns goda reflektioner i församlingsinstruktionerna och i det som framkommer vid visitationerna. Det är källor som sammanställs i sin egen ordning och delges stiftsstyrelsen. Här används i stället Svenska kyrkans gemensamma statistik som källa. Att följa utvecklingen i stiftets församlingar med hjälp av statistik är i en mening enkelt. Det finns mängder med data och information. Det är svårare att använda informationen så att den bidrar till kunskap och förståelse på ett meningsfullt sätt. Varje försök att teckna en bild måste tolkas utifrån förutsättningen att det aldrig kan vara hela bilden och att det alltid finns fler pusselbitar som kan göra bilden tydligare eller mer rättvisande. (Eller suddigare och otydligare.) Observationer i denna rapport är inte hela sanningen, men ”tillräckligt sant” för att använda för att urskilja vilka sammanhang som behöver tittas närmare på ett mer heltäckande sätt.

De nakna siffrorna och de kraftiga färgerna på kartorna kan ge ett brutalt intryck. Desto större ödmjukhet bör finnas i tolkning och användningen av materialet. Förhoppningen är att förklarande och resonerande textpartier i rapporten ska kunna stimulera till samtal som inte har för bråttom att komma till tydliga svar. Långsiktiga utmaningar behöver uthålliga och slitstarka svar.

Rapporten kan liknas vid en stav. En sådan kan man använda som stöd eller som vapen. Den kan användas för andra syften än vad den tagits fram. Särskilt när detta urval av mått används utanför det de är tänkta för blir det viktigt att vara ödmjuk inför metodens begränsningar och nödvändigheten att söka gemensamma vägar framåt, snarare än att försöka peka ut vem som bär vilket ansvar för att utmaningarna blivit så stora som de är.

Pandemins påverkan som jämförbarhetsproblem

Statistiken för år 2020 ger en grumligare bild än vanligt. 2020 var inget vanligt år som på ett enkelt sätt låter sig jämföras med andra år. (Vilket i stor utsträckning kommer att gälla också året 2021.) Vad vi alla var med om kommer med all sannolikhet att påverka både samhällslivet i vidare mening och den kyrkliga seden. Hur stor påverkan, och vilken påverkan, kommer som andra förändringar att bli tydliga först i efterhand.

När de längre linjerna dras ut vad gäller dop och konfirmation kommer då dessa års statistik att vara jämförbar med perioden före och efter eftersom det är samma sak som mätts, om än förutsättningarna varit radikalt annorlunda under åren 2020-2021.

Vad gäller gudstjänstsedan är det långt ifrån självklart att den inrapporterade statistiken är jämförbar med de föregående och de följande åren. Det beror dels på hur man väljer att se på det digitala gudstjänstutbudet, dels på hur man ser på tillförlitligheten i de lämnade uppgifterna. I den föreliggande rapporten används det självrapporterade även för året 2020 eftersom feleffekterna mildras av att de tre andra åren som är beräkningsgrund för jämförelsetalen inte påverkats på samma sätt. Medvetenhet om den inbyggda potentiella felkällan behöver finnas i tolkning av materialet. Kort sagt gäller det att vara försiktig att dra långtgående slutsatser eller att fatta avgörande beslut bara med ledning i förändringar som skulle kunna förklaras med de möjliga felkällorna.

¹ Policy och riktlinjer för arbetet med indelningsfrågor 3.2.

Längre linjer och exkurser som antyder vidare perspektiv

Rapportens syfte är att bidra till förståelsen av förändringar över längre tid än från år till år. På grund av de mycket speciella förutsättningar som rådde 2020 görs därför inget jämförelser i utveckling mellan denna rapport och den föregående. För att bidra till en förståelse av den mer långsiktiga utvecklingen har två i stället två nya exkurser relaterade till rapportens huvudärende tillkommit.²

Den tredje exkursen har fått ge namn åt rapporten.³ Exkurs 3 är tänkt att bjuda in till samtal och reflektion om dopsedens långsiktiga utveckling och vad det betyder. Exkurs 4 presenterar ett bifynd från en undersökning som stiftskansliet gjort under ett utvecklingsarbete och är tänkt att bjuda in till samtal om frågor som berör utvärderingskulturen i Svenska kyrkan.

I plan för utveckling av rapportens utformning finns att flera av indikatorerna ska kunna följas över längre tid. Utmaningarna i att göra sådana uppställningar både tillräckligt omfattande och tillräckligt tydliga har gjort att dessa inte är färdiga för publicering i denna rapport.

Rapportens indelning

Rapporten är indelad på följande sätt:

Först sker en presentation av utvecklingen i pastoralt hänseende. I presentationen används sex indikatorer. Två relaterar till dopseden, två till konfirmandseden, och två relaterar till medlemsengagemang i vid mening. Delen inleds med en beskrivning av hur ordet indikator används i rapporten.

Därefter sker en presentation av utvecklingen i ekonomiskt hänseende. Fyra indikatorer används: medlemsantal, antal kyrkotillhöriga per kyrka, likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt och soliditet. Kapitlet om Medlemsantal innehåller motiveringar och fördjupningsdelar som har betydelse för övriga kapitel om utvecklingen i ekonomiskt hänseende.

Sedan följer en systematisering i form av en summering av de tidigare observationerna med kommentarer.

Efter systematiseringen följer rekommendationer till stiftsstyrelsen.

Som bilagor finns tabeller och åskådliggörande kartor och Exkurs 1 och Exkurs 2.

Rapporten överlämnas till stiftsstyrelsen som beslutsunderlag och underlag för reflektion.

Erik Keijser
stiftsadjunkt

² Flera läsare har återkopplat att exkurserna var viktiga som samtalsredskap och för att tolka rapporten i övrigt. Förra rapportens exkurser, Exkurs 1 och Exkurs 2 är därför bilagda denna rapport.

³ Klagomål på det föga klatschiga namnet var den vanligaste invändningen som kommit författaren till del om förra årets rapport. I övrigt har efterfrågats några förtydliganden av mer pedagogisk karaktär. Förhoppningsvis har förbättringar skett på det området utan att nya otydligheter tillkommit.

Utveckling i pastoralt hänseende

En indikator är en mätpunkt eller en händelse som berättar om något annat. Ett klassiskt exempel är ”kanariefågeln i gruvan”. Förr i tiden kunde kanariefåglar tas med ned i gruvschakt. Om/när kanariefågeln (eller det smådjur man tyckte sig kunna undvara) tuppade av eller dog visste gruvarbetarna att luften var osund och att de var tvungna att ta sig upp. Kanariefågeln var alltså inte där för att de skulle få veta något om kanariefåglars hälsa i gruvan, eller ens något om kanariefåglars mående över huvud taget. Den var där därför att genom att studera kanariefågeln fick gruvarbetarna viktig kunskap om något mer och annat än kanariefåglars väl och ve. Så är det även med indikatorerna i denna rapport.

Indikatorerna används inte utifrån att det nödvändigtvis är de allra viktigaste sakerna i sig själva, utan därför att de är ”kanariefåglar” för hela församlingens livets hälsa. Inte bara som en ögonblicksbild; de valda indikatorerna beror inte bara på årets resultat utan på en längre utveckling. De berättar inte bara hur det ser ut just nu, utan säger också något om utmaningar och möjligheter på längre sikt.

I kapitlet om den pastorala utvecklingen används ett urval i form av sex indikatorer. De sex måtten har det gemensamt att de inte bara skildrar en ögonblicksbild utan också ger perspektiv på framtida förutsättningar att vara kyrka.

Den första sådana indikatorn är dopfrekvens bland alla nyfödda. Den visar dopets ställning genom att det blir tydligt hur många som döps av alla som föds i församlingen. Den andra indikatorn visar på dopets ställning bland föräldrar som är medlemmar i Svenska kyrkan. Den indikatorn ger en tydlig vink om långsiktig medlemsutveckling (och därmed också framtida intäkter). För att minska slumpens påverkan, särskilt i små ekonomiska enheter, presenteras i fråga om dopindikatorerna ett genomsnitt av de senaste fyra årens frekvens.⁴

Tredje och fjärde indikatorerna är konfirmandfrekvens, dels som andel av alla i konfirmandåldern, dels som andel av ungdomar i konfirmandåldern med minst en kyrkotillhörig förälder. Det har länge varit känt att konfirmandseden kan ge en föränning om trenden i fråga om framtida barndop. Konfirmandfrekvensen pekar på hur många ungdomar som väljer konfirmation idag, men också på förväntad tendens i dopfrekvensens utveckling. För att minska slumpens påverkan, särskilt i små ekonomiska enheter, presenteras ett genomsnitt av de senaste fyra årens frekvens.⁵

Den femte indikatorn och den sjätte indikatorn hänger samman med varandra. De är på en gång enkla och sammansatta. I den första indikatorn sätts huvudgudstjänstdeltagandet i relation till hur många medlemmar församlingen har.

Det är rimligt att fråga sig: varför bara gudstjänst, och varför bara huvudgudstjänst? Att just gudstjänststatistiken används beror på flera saker. Det första skälet är att det är den statistik där säkerheten i rapporteringen är bäst. Det finns minst felkällor och de felkällor som finns ger begränsad påverkan. Det är också så att talen vid en summering tenderar att bli så stora att slumpens inverkan på resultatet blir förhållandevis liten, också i en liten ekonomisk enhet. Genom att deltagande sätts i relation till medlemsantalet blir det möjligt att jämföra enheter, trots att de ekonomiska enheternas storlek kan skilja sig mycket åt. Det tredje svårighet det hanterar är viktningsproblemet. (Hur många gudstjänstbesök skulle ett hembesök motsvara vid en mer komplex indikator?) Viktningen vid ett mer sammansatt mått skulle i sig försvåra möjligheten att göra meningsfulla och säkra tolkningar. Svårigheterna skulle dessutom bli än större, eftersom viktningen skulle riskera att förstöras av eller förstärkas av de andra felkällorna. Så långt skälen mot att blanda in annan statistik i indikatorn.

⁴ Det har alltså använts ett förenklat beräkningssätt att spara tid. Beräkningen är inte lika precis som en mer noggrann beräkning, men tillräckligt noggrann för ändamålet.

⁵ Se fotnot 4.

Det finns också starka skäl för att använda huvudgudstjänststatistiken. Anledningen till att besöken vid huvudgudstjänst isoleras från de andra gudstjänstsiniffrorna beror på att den är tänkt att fungera som indikator för mer än gudstjänstlivet i sig självt. Antagandet är att det sätt som församlingen över tid genomför den grundläggande uppgiften får konsekvenser för deltagandet i huvudgudstjänsten. Om benen i den grundläggande uppgiften som helhet "står rätt" så kan det inte låta bli att förr eller senare synas som stadigt deltagande i huvudgudstjänsten. Det är med andra ord en indikator som i första hand talar om ett resultat av en längre utveckling i församningslivet som helhet, och i andra hand berättar om hur det står till just nu med just huvudgudstjänsterna. Indikatorn kan också ge en aning om framtidsutsikter på medellång till lång sikt. Ett högre deltagande i huvudgudstjänsten pekar vanligen på att det i församningslivet som helhet finns en god möjlighet att ta människor i anspråk som förtroendevalda eller i att på annat sätt ta ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd. En huvudgudstjänst som är relativt stark i förhållande till medlemstal visar tydligt på sådant engagemang från vanliga medlemmar som behövs för att långsiktigt bära den grundläggande uppgiften i dess bredd. Inte så att gudstjänstfirare automatisk blir förtroendevalda eller att alla förtroendevalda automatiskt blir ivriga gudstjänstfirare, men där bärigheten är så stark att det finns gott om gudstjänstfirare finns det i regel också en god tillgång på till exempel förtroendevalda och andra engagerade döpta.

I nästa steg, i den sjätte indikatorn, sätts det som framkom i den femte i relation till hur mycket av det som görs som bärs av de anställda i församlingen/pastoratet. Om den femte indikatorns resultat sätts i relation till den relativa personaltätheten (antalet anställda per 1000 tillhöriga) så ges en fingervisning om hur stor den långsiktiga kyrkliga basen är i förhållande till hur stor "personalkostym" som finns i den ekonomiska enheten. Ju högre resultat, ju bättre förutsättningar finns det för den ekonomiska enheten att på sikt bäras av engagerade medlemmar snarare än anställda utförare. Ett lägre resultat pekar i stället på att den ekonomiska enheten präglas av att arbetet i den grundläggande uppgiften i högre utsträckning bärs av anställda. På sikt kommer de ekonomiska ramarna att minska i alla ekonomiska enheter. Om de minskade ramarna följs av ett minskat utbud och engagemang, kommer talet att förbli detsamma eller minska. Om den grund för arbetet som är den vanliga medlemmens engagemang ökar kommer talet i stället att öka, vilket visar på ett församlingsekosystem som är gynnsamt för kallelse till olika slags tjänst i Svenska kyrkan. Om resultatet är lågt i en ekonomiskt svag enhet är det i sig ett argument för att se över indelning eller struktur, under förutsättning att enheten inte själv kan förbättra sin ställning bland medlemmarna genom att stärka arbetet med den grundläggande uppgiften på ett sätt som bygger en bas för att över tid ha och vara en församling. Om resultatet är lågt i en ekonomiskt stark enhet, bör det tas som en väckarklocka för enheten och en möjlighet att genom de ännu tillgängliga ekonomiska resurserna lägga en grund av engagemang från medlemmarna som kan bära kyrkan in i framtiden.

Sammanfattning i punktform:

- En indikator är något som man mäter för att veta mer om något annat än det man mätte.
- Dopets ställning i församlingen berättar om hur människor relaterar till Svenska kyrkan och hennes tro, och avgör medlemsutveckling och ekonomi på sikt.
- Konfirmationens ställning berättar om hur människor i dag relaterar till Svenska kyrkan och hennes tro, och ger en föraning om framtida förändring av dopseden.
- Firandet av huvudgudstjänst satt i relation till medlemsantalet kan användas som en indikator på hur mycket medlemsengagemang som byggts upp över tid av det sätt som församlingen utfört sin grundläggande uppgift. Kopplingen till medlemsantalet gör det möjligt att jämföra stora och små församlingar/pastorat.
- Genom att gå ett steg längre och använda även den relativa personaltätheten i beräkningen går det att ana hur mycket av arbetet som bärs av anställda.

Dopfrekvens

Dopet säger något om den ”andliga temperaturen” just nu, men berättar också om de framtida förutsättningarna såväl i pastoral som i ekonomisk mening. Statistik som berättar om dopets ställning är viktig, men dessvärre inte helt lätt att följa och tolka.

Vi kan fortfarande med lätthet räkna på dopfrekvens i förhållande till antal födda. När vi mäter på det sättet märks det direkt att församlingar med en hög andel utrikesfödda får en märkbart lägre dopfrekvens. Flera små pastorat fick därmed också en dramatiskt försämrad dopfrekvens 2015 och 2016 på grund av den stora flyktingvågen.

Den andra indikatorn är relaterad till föräldrarnas kyrkotillhörighet. Den anger hur många procent av de som föddes under året och som hade minst en kyrkotillhörig förälder som döptes.

För att minska slumpens påverkan, särskilt i små enheter, är procentsatserna snitt av de senaste fyra årens statistik.

Nedan presenteras de 10 svagaste och de 10 starkaste enheterna i Växjö stift. Hela listan och kartor finns i bilaga 1.

	Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda		Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda med minst en kyrkotillhörig förälder
1	Huskvarna pastorat	28		Skärstad-Ölmstads församling	51
2	Traryd-Hinneryds pastorat	32		Huskvarna pastorat	53
3	Alvesta församling	32		Jönköpings församling	55
4	Jönköpings församling	33		Ryssby-Åby pastorat	60
5	Älmhults församling	33		Rogberga-Öggestorps församling	61
6	Gnosjö pastorat	34		Norra Hammars församling	63
7	Nässjö pastorat	35		Kalmar pastorat	64
8	Lessebo församling	36		Nässjö pastorat	64
9	Värnamo pastorat	36		Barnarp-Ödestugu församling	64
10	Hyltebruks pastorat	37		Gnosjö pastorat	65
47	Forshedabygdens församling	62		Torsås pastorat	81
48	Norra Ölands pastorat	62		Vislanda-Blädinge församling	83

49	Månsarps församling	64	Skatelövs pastorat	83
50	Södermøre pastorat	67	Högsby pastorat	84
51	Ryssby pastorat	67	Moheda pastorat	84
52	Lekeryds församling	68	Virestad-Härlunda församling	85
53	Södra Ljunga församling	68	Ryssby pastorat	85
54	Skatelövs pastorat	69	Döderhults församling	85
55	Döderhults församling	72	Norra Ölands pastorat	85
56	Virestad-Härlunda församling	76	Hyltebruks pastorat	87

En procentsats över 50% i den vänstra kolumnen pekar på att dopet var majoritetsval bland alla föräldrar. Ju högre procentsats, desto mindre karaktär av eget ställningstagande är det i lokalsammanhanget att låta döpa sitt barn. Ju lägre procentsats i vänsterkolumnen, ju tydligare är det att församlingen har att uppmuntra föräldrarna att ”välja till” dopet för sitt barn. Det kan kräva större ansträngningar och en annan metodik än i sammanhang där dopet är vanligare i befolkningen som helhet.

En låg procentsats i den högra kolumnen innebär sämre förutsättningar för den långsiktiga medlemsutvecklingen än vad en hög procentsats i samma kolumn innebär. I en värld där inga aktiva utträden sker, antalet dödsfall är lika med antalet födsfall och där varje medlem kan och vill uppfylla budet att föröka sig skulle det för varje kyrkotillhörig förälder behöva döpas åtminstone ett barn för att församlingens medlemsantal skulle vara konstant. Av tabellen kan anas att inte ens i en sådan fantasivärld skulle den nuvarande dopfrekvensen bidra till långsiktig stabilitet i fråga om medlemstal i församlingar och pastorat i Växjö stift. För få medlemmar låter döpa sina barn. I den verkliga världen är det fler faktorer än den benägenheten som avgör den långsiktiga (och den kortsiktiga) medlemsutvecklingen i en församling. Antalet dödsfall kan tillsammans med utflyttning och aktiva utträden göra att medlemsantalet minskar även om dopseden är god eller mycket god. På samma sätt kan inflyttning eller en yngre befolkningsstruktur bromsa effekterna av en svag eller mycket svag dopsed. Att alla människor till slut dör ifrån den här världen kan vi inte påverka. Men om de döps eller inte medan de lever, det kan vi påverka. (Det förefaller rimligt att försöka göra det.)

En låg procentsats i någon av kolumnerna är i sig sådan sårbarhetsfaktor att de tio ekonomiska enheterna med störst relativa utmaning tas upp i systematiseringen.

Sammanfattning i punktform

- I takt med att andelen av födda som döps passerar 50% och sjunker ytterligare ökar dopets karaktär av något som man ”väljer till” för sitt barn. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.
- Hur stor andel av kyrkotillhöriga som låter döpa sina barn har en tydligare koppling till framtida intäktsutveckling, men är inte den enda parametern som avgör framtida intäktsutveckling. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.
- Låg frekvens i någon av kolumnerna är en tydlig sårbarhetsfaktor.

Exkurs 3: Folkkyrka med pypunka

I Växjö stifts församlingar föddes 2006 totalt 6707 barn. Av dessa döptes 4815 i Svenska kyrkans ordning. I Växjö stifts församlingar föddes 2019 totalt 7475 barn. Av dessa döptes 3474 i Svenska kyrkans ordning.

Trots att det 2019 föddes 768 fler barn än 2006, så döptes det 1341 färre barn 2019 än 2006. Under samma period har andelen kyrkotillhöriga minskat. Men utöver att andelen kyrkotillhöriga har minskat har också de kyrkotillhörigas benägenhet att låta döpa sina barn minskat. 2006 blev 89% av barnen med minst en kyrkotillhörig förälder döpta. 2019 blev 74% av barnen med minst en kyrkotillhörig förälder döpta.

Det handlar därmed om en trefaldig försvagning av dopseden. Under perioden minskade antalet dop i absoluta siffror med 38,6%, i procent av alla födda med 54,41% och i procent av födda med minst en kyrkotillhörig förälder med 20,46%.

Mellan varje år är det en liten minskning. Så liten att den kanske knappt märks. På församlings- eller pastoratsnivå befinner förändringen sig ofta inom den statistiska felmarginalen.

Det är som våren 2019 när rapportförfattaren upptäckte en pypunka. Han var för oföretagsam för att kontrollera det på något annat sätt än att se vad som hände över tid. När han cyklade över det krossade glaset på söndag morgon kunde han i godan ro ändå fram till onsdagen tänka att däckets nog ändå hade klarat sig oskatt. På onsdag morgon behövde han pumpa däckets och det pyste ut så lite åt gången att det gick att ta sig hela vägen till arbetet på en pumpning. Pypunkor märker man först över tid. Särskilt i början när de är små. Sedan blir hålet större och större.

Det är först när vi tittar över lite längre tid och större än på enskilda pastorat som allvaret blir tydligt vad gäller dopseden. Här är det viktigt att ha dopet som *indikator* i minnet. Det går att försöka pumpa i mer luft genom stora satsningar på att få människor att välja dopgudstjänster framför andra initiationsriter. Men det är ingalunda säkert att det är där hålet finns som gör att luften pyser ut. Det kan också röra sig om flera hål. Dopet och dopgudstjänsten sker i ett sammanhang som är större än sig själva, i teologin, i kyrkolivet och i samhället. Om trenden ska bromsas eller brytas, vilka är de hål som gör att engagemang, längtan och folk pyser ut ur folkkyrkan? Vilka av dem kan tätas? Hur?

Konfirmandfrekvens

Konfirmation är även den såväl en indikator på den nuvarande andliga temperaturen i församlingen som på framtida utveckling i såväl pastoralt som ekonomiskt hänseende.

Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga mäter konfirmationens ställning bland de ungdomar som är medlemmar i Svenska kyrkan. Det finns ett starkt samband mellan att välja att konfirmera sig och att senare i livet låta döpa sina barn. Medlemmar som konfirmeras har också en allmänt starkare relation till Svenska kyrkan och är mindre benägna att aktivt avsluta sitt medlemskap.

Konfirmerade i % av alla 15-åringar visar hur stark ställning konfirmationen har bland alla 15-åringar i enheten. En procentsats över 50% i den högra kolumnen pekar på att konfirmation är ett majoritetsval bland alla ungdomar. Ju högre procentsats, desto mindre karaktär av eget ställningstagande är det i lokalsammanhanget att konfirmeras. Ju lägre procentsats i högerkolumnen, ju tydligare är det att församlingen har att uppmuntra ungdomarna att aktivt välja konfirmation. Det kan kräva större ansträngningar och en annan metodik än i sammanhang där konfirmationen är vanligare i befolkningen som helhet.

För att minska slumpens påverkan, särskilt i små enheter, är procentsatserna snitt av de senaste fyra årens statistik.

Nedan presenteras de 10 svagaste och de 10 starkaste enheterna i Växjö stift. Hela listan och kartor finns i bilaga 2.

	Församling/pastorat	Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga		Församling/pastorat	Konfirmerade i % av alla 15-åringar
1	Värnamo pastorat	18		Värnamo pastorat	10
2	Gnosjö pastorat	25		Gnosjö pastorat	11
3	Skärstad-Ölmstads församling	26		Huskvarna pastorat	13
4	Lekeryds församling	27		Nässjö pastorat	16
5	Norra Hammars församling	28		Lessebo församling	18
6	Gränna-Visingsö pastorat	28		Ljungby pastorat	18
7	Nässjö pastorat	28		Skärstad-Ölmstads församling	18
8	Ljungby pastorat	29		Lekeryds församling	18
9	Huskvarna pastorat	29		Jönköpings församling	19
10	Lessebo församling	32		Norra Hammars församling	19

47	Alvesta församling	63	Ryssby pastorat	40
48	Hyltebruks pastorat	63	Skillingaryds församling	41
49	Markaryds församling	64	Berga pastorat	41
50	Bredaryds pastorat	64	Vislanda-Blädinge pastorat	42
51	Skillingaryds församling	67	Stenbrohults församling	46
52	Virestad-Härlunda församling	70	Markaryds församling	47
53	Skatelövs pastorat	71	Bredaryds pastorat	48
54	Rydaholms församling	71	Moheda pastorat	57
55	Moheda pastorat	74	Skatelövs pastorat	61
56	Stenbrohults församling	74	Virestad-Härlunda församling	62

En låg procentsats i någon av kolumnerna är i sig sådan sårbarhetsfaktor att de tio ekonomiska enheterna med störst relativa utmaning tas upp i systematiseringen.

Sammanfattning i punktform

- Hur stor andel av kyrkotillhöriga som konfirmeras ger en föraning både om framtida dop och utträdesbenägenhet. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.
- I takt med att andelen av födda som konfirmeras av alla 15-åringar passerar 50% och sjunker ytterligare ökar konfirmationens karaktär av ställningstagande. Låg procentsats är oroande på både kort och lång sikt.

Atlas-kvot och Menoetes-tal

Atlas-kvoten är en indikator på vilket medlemsengagemang som församlingarnas arbete byggt upp över tid. Det pekar därmed också på vilket ”engagemangskapital” som finns att förvalta för att bära församlingens uppdrag.⁶

Menoetes-tal är Atlas-kvoten ställd i relation till hur personalintensivt enhetens arbete är.⁷ Ju lägre värde, desto svagare är medlemsengagemanget jämfört med omfattningen av det arbete som görs av anställda medarbetare. Ju högre värde, desto mer av församlingens arbete bärs av medlemsengagemang.

För beskrivning av hur Atlas-kvot och Menoetes-tal räknats fram, se sidorna 5-6.

Nedan presenteras de 10 svagaste och de 10 starkaste enheterna i Växjö stift. Hela listan och kartor finns i bilaga 3.

	Församling/pastorat	Atlas-kvot		Församling/pastorat	Menoetes-tal
1	Norra Hammars församling	0,36		Norra Hammars församling	117
2	Nässjö pastorat	0,46		Huskvarna pastorat	119
3	Förlösa-Kläckeberga församling	0,46		Nässjö pastorat	123
4	Bankeryds församling	0,52		Oskarshamns församling	133
5	Huskvarna pastorat	0,52		Vislanda-Blädinge pastorat	140
6	Oskarshamns församling	0,60		Bankeryds församling	156
7	Södermöre pastorat	0,66		Jönköpings församling	161
8	Byarums pastorat	0,66		Vetlanda pastorat	168
9	Jönköpings församling	0,69		Södermöre pastorat	170
10	Rogberga-Öggestorps församling	0,72		Forshedabygdens församling	178
47	Tingsryds pastorat	1,62		Sävsjö pastorat	358
48	Döderhults församling	1,62		Moheda pastorat	395
49	Göteryds pastorat	1,65		Markaryds församling	403

⁶ Indikatorerna Atlas-kvot och Menoetes-tal beskrivs närmare i styckena om indikator fem och sex, se ovan s. 5-6.

⁷ Menoetes-tal är ju en släkting till Atlas-kvoten, och har därför fått namn av Atlas bror Menoetes.

50	Stenbrohults församling	1,70		Norra Ölands pastorat	403
51	Traryd-Hinneryds pastorat	1,73		Dörby-Hossmo pastorat	414
52	Moheda pastorat	1,74		Döderhults församling	437
53	Norra Ölands pastorat	1,90		Virestad-Härlunda församling	501
54	Ryssby pastorat	2,07		Skatelövs pastorat	546
55	Skatelövs pastorat	2,07		Stenbrohults församling	547
56	Rydaholms församling	2,30		Rydaholms församling	575

En Atlaskvot beräknat på hela Växjö stift blir 0,93. Det är tydligt bättre än en Atlaskvot räknad på hela Svenska kyrkan, vilken blir 0,57.

Ett Menoetes-tal beräknat på hela Växjö stift blir 220. Även det är tydligt bättre än ett tal beräknat på hela Svenska kyrkan, vilket skulle bli 155.

Den sjätte svagaste enheten i Växjö stift i fråga om Atlaskvot fortfarande är aningen bättre än värdet för hela Svenska kyrkan. På samma sätt är den sjunde svagaste i fråga om Menoetes-tal något starkare än värdet för hela Svenska kyrkan.

Detta ger inte anledning att slå sig till ro. Om vi jämför hur Atlas-kvoten för Växjö stift respektive Svenska kyrkan som helhet förändrats mellan 2004 och 2020 så var Växjö stift även 2004 klart starkare, men sedan dess har förslåendet minskat. 2004 var Växjö stifts kvot 1,51 och kvoten för Svenska kyrkan som helhet var 0,87. "Gapet" har alltså minskat från 0,64 till 0,36.

Ett varningens finger ska också höjas om relativa mått. Om alla presterar mer eller mindre bra är det inte oroande att ligga under medel. Om alla presterar mer eller mindre dåligt är inte ens ett toppresultat en garant för framgång eller kvalitet. Med all sannolikhet behöver alla ekonomiska enheter arbeta för att öka de döpta medlemmarnas engagemang. Resultaten kan då sägas peka mot enheter som verkar ha något som andra kan lära av, och vilka enheter som behöver en större och mer målmedveten insats för att ha möjlighet att vara medlemmarnas kyrka idag och i framtiden.

Det bör också noteras att ett minskande resultat är dubbelt allvarligt. Om engagemanget är konstant så borde ju indikatorerna peka uppåt när kyrkotillhöriga lämnar. Det som skett och sker är alltså att inte bara antalet tillhöriga minskat under perioden, utan också det genomsnittliga engagemanget hos de tillhöriga som finns kvar i eller tillkommit i Svenska kyrkan under perioden.

Sammanfattning i punktform

- Växjö stift som helhet och merparten av de ekonomiska enheterna har ett bättre läge än Svenska kyrkan som helhet.
- Med stöd av resonemanget kring valet av indikator kan ändå konstateras att mer av församlingarnas uppdrag behöver bäras av de döpta i församlingen.
- Redan en översiktlig blick på resultatet ger vid handen att ytterligare reflektion behövs om relationen mellan samverkan och närhet. Se Exkurs 1 för en första reflektion på empirisk grund.

Utvecklingen i ekonomiskt hänseende

Här sker en presentation av utvecklingen i ekonomiskt hänseende. Fyra indikatorer används: medlemsantal, antal kyrkotillhöriga per kyrka, likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt och soliditet. Indikatorerna presenteras under respektive rubrik. Kapitlet om Medlemsantal innehåller motiveringar och fördjupningsdelar som har betydelse för övriga kapitel om utvecklingen i ekonomiskt hänseende.

Medlemsantal

Den som är medlem i Svenska kyrkan betalar kyrkoavgift. Kyrkoavgiftsintäkter är församlingen/pastoratets största inkomstkälla. Kyrkoavgiftsintäkten beror av antalet medlemmar i församlingen och medlemmarnas beskattningsbara inkomst (och den nivå för kyrkoavgiften som församlingen/pastoratets kyrkofullmäktige har fastställt). Svenska kyrkan har ett utjämningsystem som omdisponerar medlemsintäkten mellan kyrkans organisatoriska delar utifrån såväl intäkter (rika hjälper fattiga) som kostnader (viss kompensation ges för t ex stor social utsatthet i församlingen).

Efter de förändrade relationerna mellan Svenska kyrkan och staten har Svenska kyrkans medlemmar som andel av befolkningen minskat. Även om församlingen har ett vistelseansvar även för den som valt att inte vara medlem i Svenska kyrkan får det anses rimligare att beräkna utifrån tillhöriga snarare än folkbokförda inom området. Det är medlemmarna som ska bära den grundläggande uppgift som även riktar sig till andra inom församlingen, både ekonomiskt och i fråga om engagemang.

Fram till dess att det blev en enhetlig begravningsavgift i riket hade folkmängden betydelse för församlingen/pastoratets ekonomiska förmåga att vara begravningshuvudman.

Närhet, samverkan och medlemsengagemang

Det finns inga objektiva mått för att lägga ribban som en ekonomisk enhet bör befinna sig ovanför i fråga om medlemsantal. Vilket ekonomiskt åtagande som ska klaras av beror på faktorer som hur stor ”personalkostym” en ekonomisk enhet förutsätts kunna bära. Det är i sin tur kopplat till hur stor del av uppdraget som ska bäras av anställda och hur stor del som ska bäras av döpta medlemmars engagemang. I alla Svenska kyrkans församlingar kommer mer av uppdraget att behöva göras av medlemmar. Det är ännu viktigare utanför de större städerna. (Se Exkurs 2 för en förklaring om varför det är så.)

Här finns det intressen som behöver vägas mot varandra. Det som är bäst för att minska ekonomisk sårbarhet innebär inte automatiskt starkare medlemsengagemang eller bättre resultat i att utföra församlingens uppdrag. Det mesta talar för att i fråga om att främja människors engagemang och möjlighet att långsiktigt ta ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd, är det inte en fördel att pastorala områden blir större. Om indelning/struktur skulle styras endast utifrån pastoral effektivitet, så kan också förhållandevis små ekonomiska enheter anses fullt ändamålsenliga. (De skulle rentav vara möjliga att förorda som en eftersträfvansvärd normallösning.)

I fråga om ekonomi är större i allmänhet starkare. En viss sårbarhetsminskning sker även när flera ekonomiskt svaga enheter delar på börda och ansvar, men det uppstår inte ett rikt hushåll bara därför att fattiga flyttar samman. Om hänsyn togs endast till ekonomisk sårbarhet finns det därför tydliga incitament för att tillskapa förhållandevis stora ekonomiska enheter.

En ekonomisk enhet kan sägas bli för liten när den ekonomiska sårbarheten gör att småskalighetens pastorala fördelar inte kan tas tillvara. Omvänt finns det en punkt när en ekonomisk enhet blir så stor att den minskade ekonomiska sårbarheten inte är försvarbar i förhållande till den försvagning av medlemsengagemang som en större ekonomisk enhet kan innebära, särskilt på längre sikt.

Det är inte en naturlag att en större ekonomisk enhet måste leda till ett minskat engagemang från medlemmarnas sida. Syftet med den strukturreform som trädde i kraft 2014 var att det skulle bli möjligt att kombinera mer samverkan med bibehållen närhet. För att syftet ska realiseras i den praktiska verkligheten ställer det stora krav på såväl de samverkande församlingarna som den pastoratsnivå som existerar på grund av församlingarnas samverkan. Erfarenheterna så långt visar att det är svårt. Det finns ekonomiska enheter där bristen på samverkan och samordning gör organisationen tungrodd och trögrörig. Närheten värnas, men samverkansfördelarna dröjer eller uteblir. Det finns också ekonomiska enheter där mycket av både formell makt och informellt inflytande centraliserats till den övergripande nivån, så att effektivitets- och samverkansmål effektivt lyfter organisationen från den avsedda närheten. Svenska kyrkan rymmer även ekonomiska enheter där dessa tillsynes oförenliga tendenser verkar sida vid sida i organisation.

Med de rambestämmelser som finns och den ekonomiska realiteter som möter Svenska kyrkan är det inte möjligt att med dessa svårigheter i åtanke avstå från att bilda pastorat. Däremot gör dessa svårigheter det nödvändigt att i arbete med framtida samgåenden måste uppmärksamhet och tid ägnas åt att stödja det framtida pastoratet. Det gäller att finna arbetsformer för förtroendevalda så att det blir möjligt att bygga ömsesidigt förtroende och en samverkan där det finns utrymme att bygga såväl det gemensamma som varje församling. Det gäller arbetsorganisation och arbetssätt så att det nya inte bara blir en försvagad eller utspridd version av det som var, utan i stället en möjlighet att komma nära medlemmarna så att de får och kan ta ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd.

Utgångspunkt i en beprövad referenspunkt

En kort tillbakablick kan sätta frågan om referensvärden i ett större perspektiv. Även om församlingarnas ekonomiska bas och ekonomiska åtaganden förändrades under 1900-talet förändrades synen på ett lämpligt medlemsantal för ett pastoralt arbetsområde förhållandevis lite. Från de utredningar som föregick 1909 års lönereglering och fram till millennieskiftet användes samma folkmängd som referenspunkt för storlek på enprästupastorat. (Skillnaden mellan folkmängd och antal medlemmar var liten, eftersom de flesta var medlemmar.) Samtidigt fanns en glidning i synen på hur måttet skulle användas. Vid periodens början användes 2000 invånare som ett idealt tal att sträva mot. 2000 invånare ansågs innebära ett lagom stort pastorat eftersom det gav bäst förutsättningar för utförandet av församlingens uppdrag. Vid periodens slut var folkmängden 2000 i stället den lagstadgade nedre smärtgränsen för ett pastorats storlek. Talet 2000 var inte heller oomstritt, särskilt

inte under den långa debatt som föregick 1962 års stora organisationsförändring i Svenska kyrkan.⁸ (Kyrkliga instanser ville genomgående ha lägre befolkningstal för alla pastoratstyper, Kammarkollegiet och Länsstyrelserna ville ha högre befolkningstal.)

Eftersom talet utgår ifrån ekonomi och arbetssätt vid 1900-talets början kan det inte självklart användas som en absolut norm för nutida förhållanden, i vart fall inte i ekonomiskt hänseende. Stift som under 2000-talet har använt medlemstal som referensmått eller indelningskriterium har inte sällan lagt ribban betydligt högre än 2000 medlemmar. Det finns till och med exempel där tio gånger så många medlemmar har föreslagits som en minsta nivå för en ekonomisk enhet som långsiktigt ska kunna bära sina ekonomiska åtaganden.

Smärtgränsen

Någonstans kan det vara lämpligt att dra en hård gräns, en miniminivå. Det äldre referensvärdet på 2000 kan alltså sägas utgöra beprövad erfarenhet i fråga om en ungefärlig minsta gräns för hur litet ett pastoralt arbetsområde kan vara utan att tappa i ändamålsenlighet i fråga om möjlighet att utföra den grundläggande uppgiften. En ekonomisk enhet med färre än 2000 tillhöriga behöver därför motiveras med synnerliga skäl för att bestå som egen församling/egget pastorat.

Följande pastorat/församlingar med egen ekonomi hade den 1 januari 2020 färre än 2000 kyrkotillhöriga (antalet kyrkotillhöriga inom parentes):

Södra Ljunga församling	(1484)
Ryssby pastorat	(1567)
Göteryds pastorat	(1623)
Virestad-Härlunda församling	(1633)
Rydaholms församling	(1757)
Stenbrohults församling	(1921)

Om vi använder antagandet att församlingar/pastorat i Svenska kyrkan i genomsnitt kommer att få ca 1% färre medlemmar per år, skulle följande pastorat/församlingar med egen ekonomi år 2030 ha färre än 2000 kyrkotillhöriga (medlemsantal 2019 inom parentes):⁹

Voxtorps pastorat (2068),
Skatelövs pastorat (2078),
Vislanda-Blädinge församling (2102),
Lekeryds församling (2189),
Traryd-Hinneryds pastorat (2210).

En ytterligare grupp bestående av Barnarp-Ödestugu församling. Forshedabygdens församling, Bredaryds pastorat, Berga pastorat och Moheda pastorat skulle vara näst i tur att närma sig 2000 kyrkotillhöriga först under perioden 2030-2040.

⁸ Debatten i Växjö stift vid nittonhundratalets mitt kan vara intressant att jämföra dagens samtal och arbete med. Organisationsförändringen 1962 och vägen fram till den kommer att behandlas i en artikel i jubileumsantologin *Växjö stift 850 år. Studier och essäer*. Redaktörer för volymen är Lars Aldén, Oloph Bexell och Erik Sidenvall. Utgivningen är planerad till april 2022.

⁹ En ekonomisk enhet kan ha en förväntad medlemsutveckling som avviker från -1% per år. Den förväntade utvecklingen beror på befolkningssammansättning, in- och utflyttning och liknande variabler. En mindre schematisk undersökning av en enhet får en säkrare prognos. I analysverktyget VISA finns från och med innevarande år ett prognosverktyg. I avvaktan på kvalitetssäkring av prognosverktyget används den förenklade metoden även i denna rapport.

Om det var minimiantalet, vad är idealet?

Om färre än 2000 är för lite, hur mycket är lagom? Att välja ett antal till att vara lägsta antal tillhöriga i ekonomiska enheter i Växjö stift skulle i någon mening göra det enkelt för stiftsstyrelsen att driva och besluta i struktur- och indelningsfrågor. Då räcker det med en titt i matrikeln, en blank karta, en penna och en linjal för att veta hur kartan måste se ut. Det stora problemet med ett sådant mått är att utan objektiva argument för vilket antal som skulle gälla så saknar måttet legitimitet. Om det är fråga om en gissning, om än en kvalificerad sådan, går det inte att sakligt motivera varför 5000 är bättre än 4000, eller varför en hård gräns ska gå på 8000 eller 10000.

Därmed är det orimligt att arbeta utifrån ett idealmått. Avgörandet måste i slutändan fällas av en samlad bedömning av inte bara antalet tillhöriga utan ekonomin och det pastorala livet som det verkligen ser ut.

Därmed följer i denna utredning i stället för utsortering med hjälp av idealmått en genomgång av ytterligare indikatorer. Att en ekonomisk enhet ”faller ut” vad gäller medlemsantal behöver inte betyda att ett samgående behövs. Men när andra indikatorer visar på svagheter eller utmaningar kan det tillsammans med (men också utan) ett litet medlemsantal vara skäl för samgående.

När ett ärende är initierat är det lämpligt att ta ett helhetsgrepp på närliggande ekonomiska enheter, så att inte samma församlingar i onödan blir föremål för organisationsförändring med täta mellanrum.

Svaret på frågan i rubriken är alltså att det inte finns en ideal storlek som ekonomiska enheter bör pressas mot. Om arbetet börjar där behov tycks störst kommer det arbetat i sinom tid att avstanna vid en punkt när det står klart att de ekonomiska enheterna i Växjö stift har uppnått en stabil struktur och indelning. Den punkten kan tänkas ligga så långt fram i tiden att måttet skulle behöva revideras längs vägen i takt med att arbetssätt i Svenska kyrkan förändras. Den organisatoriska strukturförändringen sker samtidigt som andra strukturer förändras eller kommer att behöva förändras. Att forcera fram en storskalig organisatorisk struktur för att konservera personalintensiva arbetssätt skulle riskera att försvåra eller försämra genomförandet av den strukturförändringen som gäller relationen anställd-medlem, som väl får sägas vara den strukturförändring som lär ha störst betydelse för Svenska kyrkans läge år 2100 – om Herren dröjer.

Eftersom det inte är entydigt att större är starkare eller bättre, redovisas inte de tio största enheterna.

Sammanfattning i punktform:

- Beprövad erfarenhet pekar mot att 2000 kyrkotillhöriga är en rimlig nedre absolut gräns för storleken på ett pastoralt område som också är en egen ekonomisk enhet.
- Det finns vägande skäl mot att utgå ifrån att det finns en ideal minstastorlek på ekonomiska enheter. När de ekonomiska måtten pekar i den riktningen kan en enhet som är större än 2000 kyrkotillhöriga behöva bli föremål för samgående. Samtidigt kan en samlad bedömning av lokala förutsättningar visa att även förhållandevis små ekonomiska enheter är pastoralt och ekonomiskt hållbara under överblickbar tid. Varje fall måste prövas utifrån lokala förutsättningar och behov.

Antal kyrkotillhöriga/kyrka

Antalet tillhöriga är ensamt ett trubbigt mått. Det måste ställas i relation till vilket åtagande medlemmarna förväntas klara, det vill säga om den ekonomiska basen är tillräckliga för att utföra den grundläggande uppgiften (inklusive att äga och underhålla de fastigheter som behövs för uppdraget). En viktig och kostsam resurs är kyrkobyggnader. Även om kyrkobyggnader i framtiden skulle kunna överlåtas på Trossamfundet Svenska kyrkan kan det antas att många församlingar och pastorat, särskilt om kyrkobyggnaden ligger på landsbygden och/eller på kyrkogårdstomt, i det längsta vill avstå från att sälja kyrkobyggnaden eller överlåta den till trossamfundet. En hög kostnad för att underhålla (och utveckla) en kyrkobyggnad i förhållande till antalet medlemmar innebär en sämre möjlighet för församlingen att anställa människor som kan bistå församlingen i att utföra sin grundläggande uppgift. Det är en framtid som i olika grad kommer att möta de församlingar som inte har en realistisk möjlighet att minska kostnaden för kyrkobyggnaderna och/eller andra fastigheter. Utöver att församlingarna i fråga behöver se om sitt hus i fråga om fastighetsbeståndet, kommer det att krävas strategiskt arbete för att rusta och bemyndiga medlemmar att vara kyrka på platsen. Medlemsmässigt små enheter med många kyrkor kan behöva samgå i pastorat för att minska den ekonomiska sårbarheten. Få medlemmar per kyrka är därutöver (liksom få tillhöriga) inte med nödvändighet ensamt ett skäl att initiera ett samgående.

Genomsnittet för antalet kyrkotillhöriga per kyrka är i hela Svenska kyrkan:	1721
--	------

Beräknat på Växjö stift är snittet betydligt lägre:	1202
---	------

Växjö stift är alltså ”kyrktätare” än genomsnittet i Svenska kyrkan.

Jämför vi kontrakten Växjö stift finns även där en spridning:

Växjö domkyrkokontrakt	1469
Allbo-Sunnerbo kontrakt	949
Södra Vätterbygdens kontrakt	2030
Östbo-Västbo kontrakt	924
Njudung-Östra Värends kontrakt	773
Kalmar-Ölands kontrakt	1099
Stranda-Möre kontrakt	1533

Skillnader kan vara betydande inom ett och samma kontrakt. Exempelvis så har pastoraten på Öland mycket färre tillhöriga per kyrka jämfört med Kalmar-Ölands kontrakt i övrigt.

Uppställningen på kontrakt ger vid handen hur många tillhöriga per kyrka det skulle bli om kontraktet hade bestått av ett enda pastorat och kan bidra till att ge en realistisk bild av hur nära det i stiftets olika delar går att komma andra referensvärden. (Till exempel genomsnittet i Svenska kyrkan eller hela stiftet.)

De tio ekonomiska enheter med minst genomsnittligt antal medlemmar per kyrka ser ut så här, med antalet kyrkotillhöriga per kyrka inom parentes:

1. Södra Ljunga församling	(371)
2. Norra Ölands pastorat	(435)
3. Berga pastorat	(440)
4. Forshedabygdens församling	(486)
5. Voxtorps pastorat	(517)
6. Ryssby pastorat	(522)
7. Göteryds pastorat	(541)
8. Södra Ölands pastorat	(562)
9. Högsby pastorat	(597)
10. Hyltebruks pastorat	(602)

Eftersom det inte är entydigt att färre kyrkor är starkare eller bättre, vid någon punkt blir ju kyrkorna för få i förhållande till antalet tillhöriga, redovisas inte de tio största enheterna.

Sammanfattning i punktform:

- Antalet kyrkotillhöriga per kyrka är en tydlig indikator på en ekonomisk enhets ekonomiska börda i fråga om fastighetsförvaltning.
- Om inte hänsyn tas till att kyrktätheten varierar stort mellan Svenska kyrkans stift och kontrakten inom stiftet, kan indikatorn bli onödigt förändringsdrivande. Snittet i Växjö stift kan aldrig bli högre än 1202 om inte kyrkor får annan användning eller medlemstalet ökar.

Likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt

Likviditet är ett mått på kortsiktig betalningsförmåga. I Svenska kyrkan används ofta måttet likviditet satt i relation till kyrkoavgiftsintäkten. Enheten som presenteras i tabellen svarar på frågan: Hur många månader skulle omsättningstillgångarna minus de kortfristiga skulderna räcka om det inte betalades ut någon kyrkoavgift?

Snittet i Svenska kyrkan är: 7 månader

Snittet i Växjö stift är: 9 månader

De tio församlingar/pastorat med lägst likviditet mätt i månader kyrkoavgift 2020 var:

1. Kalmar pastorat	(-3,8)
2. Månsarps församling	(-2,3)
3. Traryd-Hinneryds pastorat	(-1,4)
4. Jönköpings församling	(-1,2)
5. Döderhults församling	(-0,3)
6. Oskarshamns församling	(0,1)
7. Berga pastorat	(0,8)
8. Ryssby pastorat	(1,5)
9. Ryssby-Åby pastorat	(3,6)
10. Södra Ölands pastorat	(3,7)

En för låg likviditet kan innebära svårigheter för församlingen att utföra sitt uppdrag eftersom det ekonomiska rörelseutrymmet är litet. En låg likviditet innebär dessutom att församlingen/pastoratet har en särskild sårbarhet vid plötsliga stora utgifter eller vid ytterligare försämrade ekonomi. En lagom stor likviditet innebär att församlingen dels omsätter resurser i att utföra sitt uppdrag, dels har manöverutrymme för att anpassa sig för förändringar. En allt för hög likviditet innebär att tillgängliga resurser samlas på hög snarare än används för att utföra eller bidra till att församlingens uppgift blir utförd.

Eftersom det inte är entydigt att största möjliga likviditet är bra, det betyder ju att pengarna samlas på hög i stället för att användas för ändamålet, redovisas inte enheterna med högst likviditet.

Sammanfattning i punktform:

Avsnittet är så kort att en sammanfattning till största del skulle vara en upprepning.

Soliditet

Soliditet är ett mått på hur stor andel av tillgångarna som är finansierade av eget kapital (snarare än lån). Det är ett mått på församlingen/pastoratets långsiktiga betalningsförmåga. Det kan noteras att en betydande del av kapitalet kan vara bundet i t ex kyrkobyggnader. (Det kan därmed svårligen frigöras.)

Snittet i Svenska kyrkan är: 80%

Snittet i Växjö stift är: 80%

De tio pastorat/församlingar med lägst soliditet i Växjö stift 2020 var:

1. Södra Ljunga församling	(55%)
2. Kalmar pastorat	(56%)
3. Älmhults pastorat	(56%)
4. Nybro pastorat	(64%)
5. Södra Ölands pastorat	(67%)
6. Oskarshamns församling	(69%)
7. Ljungby pastorat	(69%)
8. Traryd-Hinneryds pastorat	(72%)
9. Skillingaryds pastorat	(74%)
10. Byarums pastorat	(74%)

En lägre soliditet innebär en sårbarhet dels såtillvida att pastoratet/församlingens ekonomi blir mer räntekänslig, dels såtillvida att pastoratet/församlingen har sämre förutsättningar att investera för långsiktiga behov och att klara kortsiktiga oplanerade händelser med hjälp av lån. En mycket hög soliditet kan innebära att önskvärda eller nödvändiga investeringar inte sker och/eller att medel inte omsätts i verksamhet.

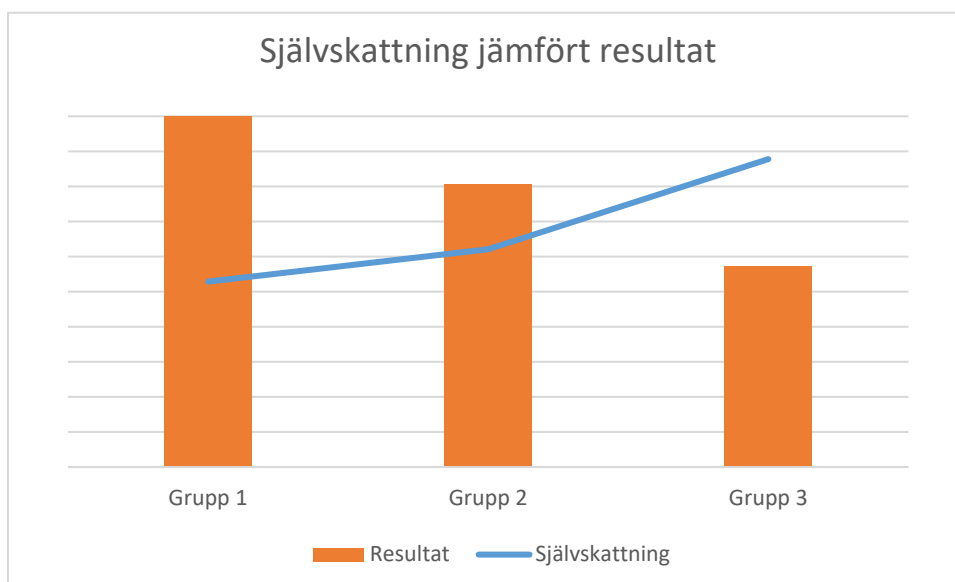
Eftersom det inte är entydigt att största möjliga soliditet är bra, det kan till exempel peka på att nödvändiga investeringar inte görs, presenteras inte de mest solida enheterna i rapporten.

Sammanfattning i punktform:

Avsnittet är så kort att en sammanfattning till största del skulle vara en upprepning.

Exkurs 4: Självskattningsfällan och utvärderingskulturen

Ett bifynd har gjorts som stämmer envar med lednings- eller styrningsuppdrag till eftertanke. I ett utvecklingsarbete där stiftskansliet arbetar tillsammans med en mängd församlingar i Växjö stift så har medarbetare fått göra självskattningar av en uppsättning parametrar som är förknippade med ett gott arbete inom det område som ska utvecklas. När sedan församlingsmedarbetarnas självskattning sattes i relation till en gruppering av församlingarna efter resultat inom det område som ska utvecklas så framträdde följande bild:

Ju sämre resultat, desto högre skattades det egna arbetet. Fenomenet är inte unikt för kyrkan. En liknande mekanism som blivit förhållandevis känd är den så kallade Dunning-Kruger-effekten, att människor som börjat skaffa sig kompetens inom ett område radikalt överskattar sin förmåga.¹⁰

Det är möjligt att det finns en variation bakom utfallet. Det kan ju lätt tänkas att i en del sammanhang är resultatet svagt men det finns ett påbörjat utvecklingsarbete som ännu inte gett resultat (eller som inte ger de resultat man ville). Även om det är en dystrare tanke, är det förstås möjligt att det finns en koppling liknande Dunning-Kruger effekten att ta hänsyn till i utvecklingsarbete. Inget särskilt blir åstadkommet - snarare tvärtom - men man är ändå nöjd och glad. I så fall är bilden av prestationen en sak och utfallet i verkligheten en annan. Oavsett vad som är förklaringsmodellen tycks det finnas en gemensam nämnare: utvärdering. En viktig fråga, oavsett om det gäller pastoralt arbete eller arbete med organisationsförändringar blir då: utvärderar vi det vi borde och utvärderar vi det som vi borde utvärdera det?

(Inom parentes sagt så behöver ju samtidigt en varning utfärdas för att använda indikatorer så att de blir incitament som styr beteende. Kobra-effekten kan vara lika skadlig som Dunning-Kruger effekten för vilken organisation som helst.¹¹)

¹⁰ Se till exempel <https://www.britannica.com/science/Dunning-Kruger-effect> för en orientering om Dunning-Kruger-effekten.

¹¹ Kobraeffekten är en effekt namngiven efter en anekdot hos ekonomen Horst Siebert. Svenskspråkiga wikipedia sammanfattar fenomenet på följande sätt: "Det har fått sitt namn från Brittiska Indien där myndigheterna ville utrota kobraerna genom att erbjuda en belöning för varje död kobra. Folk började föda upp kobraer för att få ta del av belöningen. När britterna sedan fick reda på detta upphörde belöningarna, varvid kobrauppfödningen upphörde och kobraerna släpptes ut i det vilda. Detta ledde alltså till att det fanns fler kobraer än innan belöningarna började utdelas." <https://sv.wikipedia.org/wiki/Kobraeffekten> , läst 2021-11-03

Systematisering/summering

Här systematiseras/summeras rapportens tidigare delar. Först presenteras en sammanställning. Sedan kommenteras sammanställningen.

Församlingar/pastorat är uppställda i bokstavsordning. I kolumnerna återges med talen i rutorna de placeringar församlingar/pastorat haft i fråga om relativ sårbarhet (ekonomiskt eller pastoralt) eller relativ styrka (pastoralt). Rött och låg siffra betyder en svag relativ placering. Tonen skiftar från rött till blått när värdet stiger. Blått och hög styrka betyder en stark relativ placering. Tonen skiftar till svagare blå när värdet sjunker.

Nyckel till vilken kolumn som anger vilken indikator:

Kolumn 1: Dop i % av alla födda

Kolumn 2: Döpta i % av födda med minst en kyrkotillhörig förälder

Kolumn 3: Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga 15-åringar

Kolumn 4: Konfirmerade i % av alla 15-åringar

Kolumn 5: Atlas-kvot

Kolumn 6: Menoetes-tal

Kolumn 7: Medlemsantal

Kolumn 8: Kyrktäthet

Kolumn 9: Likviditet i månader kyrkoavgiftsintäkt

Kolumn 10: Soliditet

Församling/pastorat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Alvesta församling	3		47							
Bankeryds församling					4	6				
Barnarp-Ödestugu församling		9								
Berga pastorat				49				3	7	
Bredaryds pastorat			50	53						
Byarums pastorat					8					10
Döderhults församling	55	54			48	52			5	
Dörby-Hossmo pastorat						51				
Emmaboda pastorat										
Forshedabygdens församling	47					8		4		
Förlösa-Kläckeberga församling					3					
Gislaveds pastorat										
Gnosjö pastorat	6	10	2	2		9				
Gränna-Visingsö pastorat			6							
Göteryds pastorat					49		3	7		
Huskvarna pastorat	1	2	9	3	5	2				
Hyltebruks pastorat	10	56	48					10		
Högsby pastorat		50						9		
Jönköpings församling	4	3		10	9	7			4	
Kalmar pastorat		7							1	2

Lekeryds församling	52		4	8			10			
Lessebo församling	8		10	5						
Ljungby pastorat			8	6						7
Markaryds församling			49	52		49				
Moheda pastorat		51	55	54	52	48				
Månsarps församling	49								2	
Mönsterås-Fliseryds pastorat						10				
Norra Ölands pastorat	48	55			53	50		2		
Norra Hammars församling		6	5		1	1				
Nybro pastorat										4
Nässjö pastorat	7	8	7	4	2	3				
Oskarshamns församling					6	4			6	6
Rogberga-Öggestorps församling					10					
Rydaholms församling		5	54		56	56	5			
Ryssby pastorat	51	53		47	54		2	6	8	
Ryssby-Åby pastorat		4							9	
Skatelövs pastorat	54	49	53	55	55	54	8			
Skillingaryds församling			51	48						9
Skärstad-Ölmstads församling		1	3	7						
Stenbrohults församling			56	51	50	55	6			
Sävsjö pastorat						47				
Södermöre pastorat	50				7					
Södra Ljunga församling	53						1	1		1
Södra Ölands pastorat								8	10	5
Tingsryds pastorat					47					
Torsås pastorat		47								
Traryd-Hinneryds pastorat	2				51				3	8
Uppvidinge pastorat										
Vetlanda pastorat										
Virestad-Härlunda församling	56	52	52	56		53	4			
Vislanda-Blädinge församling		48		50		5	9			
Voxtorps pastorat							7	5		
Värnamo pastorat	9		1	1						
Växjö pastorat										
Ålems församling										
Älmhults församling										3

Tabellen ger vid handen att svag ekonomi eller liten enhet inte behöver motsvaras av svårigheter i pastoralt hänseende. Omvänt verkar inte en stark ekonomi och/eller en stor enhet med automatik eller självklarhet leda till goda pastorala resultat.

Vad gäller de pastorala indikatorerna bör återigen nämnas att de relativa måtten är just relativa. Vad gäller dopfrekvens lyser det rött eller rödgult i det tio svagaste i Växjö stift. Det innebär inte att de tio bästa ligger bra till i absolut mening. Dopfrekvensen är i alla församlingar och pastorat en indikator på

en stor framtidsutmaning. Vad det relativa måttet berättar är vilka enheter som kan behöva särskilt främjande och vilka enheter som skulle kunna ha något att lära andra församlingar och pastorat. Samma sak gäller konfirmandindikatorerna.

Vad gäller Atkas-kvoten och Menoetes-talet har konstaterats att nästan alla ekonomiska enheter i Växjö stift har ett bättre läge än genomsnittet i Svenska kyrkan. Det förtar inte utmaningens omfattning. Också i Växjö stift behöver en strukturförändring ske i den meningen att Svenska kyrkans medlemmar i framtiden behöver bär ett större ansvar för sin kyrka samtidigt som anställdas roll förändras från utförare till möjliggörare. Att indikatorerna pekar på ett relativt sett starkt medlemsengagemang i Växjö stift betyder inte att utmaningen inte gäller oss. Det finns redan idag ekonomiska enheter som har betydande svårigheter att "få ihop" ett kyrkofullmäktige. Grunden för rekryteringen till uppdraget som förtroendevald är att det finns "allmänengagerade" medlemmar att kalla till uppdraget. Samma förutsättning gäller rekrytering till kyrklig tjänst. Spetsen på pyramiden kan inte gärna vara större än basen.

Den relativa styrkan betyder alltså att många ekonomiska enheter har ett bättre utgångsläge i att möta framtiden än det utgångsläge som finns på andra håll i Svenska kyrkan. Även här gäller att de starkaste lär ha kunskap och erfarenheter som kan vara till hjälp i andra sammanhang.

De ekonomiska måtten är i en mening absoluta. När pengarna är slut så är de det. I en annan mening relativiserar utvecklingen deras betydelse: de goda åren är slut. Alla församlingar och pastorat kommer att behöva förhålla sig till en mindre och inom överskådlig tid minskande ekonomisk kostym. Samtidigt är det inte självklart att församling/pastorat 2040 ska arbeta på samma sätt och med samma tillgång till anställda resurser som en församling 2000 eller 2020. Här finns en balansgång i att säkra tillräcklig ekonomisk styrka för att bära uppdraget enligt normer i Svenska kyrkan och i samhället i stort, samtidigt som organisationsåtgärder för att säkra ekonomin kan försvaga medlemsengagemanget. Utöver att medlemsengagemanget har ett värde i sig, innebär ett försvagat medlemsengagemang på längre sikt även minskade ekonomiska resurser.

Strukturförändringar i betydelsen att utvidga eller tillskapa pastorat kommer att behövas. Det sätt de genomförs och hur de nya organisationerna arbetar för att behålla eller öka medlemsengagemanget kommer att ha stor betydelse för om strukturförändringarna kan bidra till en stark lokal kyrka. Ekonomin är viktig, men medlemmarnas engagemang och förtroende är kyrkans viktigaste tillgång.

Summan torde därför vara att det är lämpligt att en första sondering görs dels i ekonomiska enheter där medlemsantalet är så litet att det i sig är eller kan bli ett hinder för att bestå som en egen ekonomisk enhet, dels i ekonomiska enheter som har relativt få medlemmar samtidigt som indikator eller indikatorer pekar på ett svagt medlemsengagemang.

Rekommendationer

Stiftsstyrelsen gav genom beslut § 54 vid sammanträdet 2021-06-09 stiftskansliet följande uppdrag:

Med bakgrund i sammanställningen får kansliet i uppdrag att inleda samtal med följande enheter:

Bankeryds församling, Byarums pastorat, Göteryds pastorat, Lekeryds församling, Norrahammars församling, Rogberga-Öggestorps församling, Rydaholms församling, Ryssby pastorat, Skatelövs pastorat, Stenbrohults församling, Södra Ljunga församling, Traryd-Hinneryds pastorat, Virestad-Härlunda församling, Vislanda-Blädinge församling, Voxtorps pastorat.

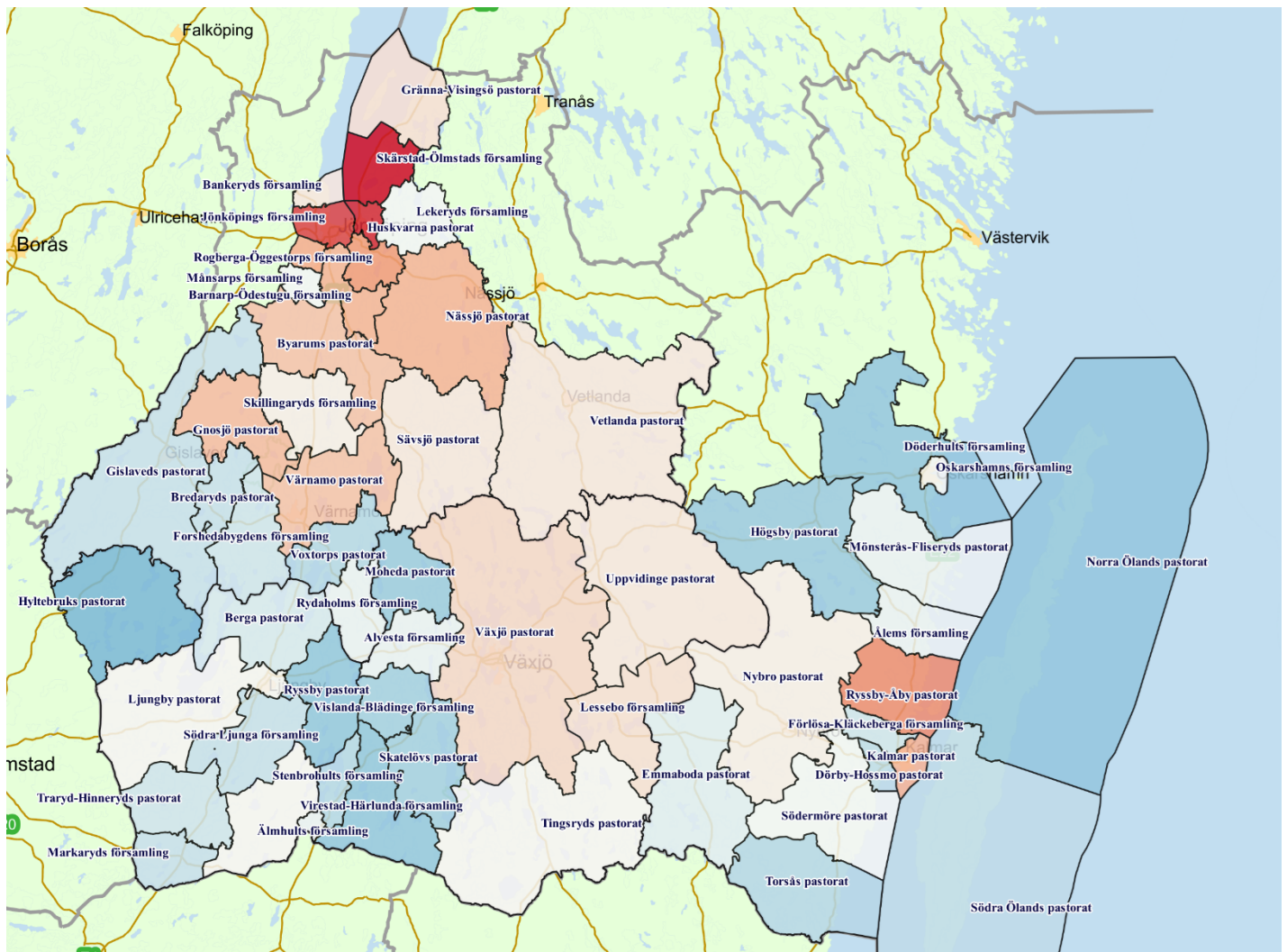
Stiftskansliet arbetar med det uppdraget och samtal planeras inledas efter att den nya mandatperioden börjat. Uppdraget omfattar många ekonomiska enheter. Det är första gången samtal först på detta sätt. Det framstår därför som lämpligt att ytterligare samtal initieras först efter att den första samtalsprocessen kommit så långt att lärdomar kan dras från den.

Denna rapport föreslås därför inte föranleda något beslut från stiftsstyrelsens sida.

Bilaga 1. Hela doplistan

	Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda		Namn på församling/pastorat	Döpta i % av födda med minst en kyrkotillhörig förälder
1	Huskvarna pastorat	28		Skärstad-Ölmstads församling	51
2	Traryd-Hinneryds pastorat	32		Huskvarna pastorat	53
3	Alvesta församling	32		Jönköpings församling	55
4	Jönköpings församling	33		Ryssby-Åby pastorat	60
5	Älmhults församling	33		Rogberga-Öggestorps församling	61
6	Gnosjö pastorat	34		Norra Hammars församling	63
7	Nässjö pastorat	35		Kalmar pastorat	64
8	Lessebo församling	36		Nässjö pastorat	64
9	Värnamo pastorat	36		Barnarp-Ödestugu församling	64
10	Hyltebruks pastorat	37		Gnosjö pastorat	65
11	Kalmar pastorat	41		Byarums pastorat	66
12	Växjö pastorat	42		Värnamo pastorat	66
13	Uppvidinge pastorat	42		Växjö pastorat	69
14	Nybro pastorat	43		Lessebo-Hovmantorps pastorat	70
15	Högsby pastorat	43		Gränna-Visingsö pastorat	70
16	Barnarp-Ödestugu församling	43		Vetlanda pastorat	71
17	Skillingaryds församling	43		Sävsjö pastorat	71
18	Gislaveds pastorat	43		Uppvidinge pastorat	71
19	Skärstad-Ölmstads församling	44		Bankeryds församling	71
20	Oskarshamns församling	44		Nybro pastorat	72
21	Norra Hammars församling	44		Skillingaryds församling	72
22	Ljungby pastorat	44		Tingsryds pastorat	73
23	Sävsjö pastorat	45		Göteryds pastorat	73
24	Rydaholms församling	46		Förlösa-Kläckeberga församling	73
25	Stenbrohults församling	47		Ljungby pastorat	73
26	Byarums pastorat	47		Måsarps församling	74
27	Vetlanda pastorat	48		Lekeryds församling	74

28	Rogberga-Öggestorps församling	51		Södermøre pastorat	74
29	Mönsterås-Fliseryds pastorat	51		Oskarshamns församling	74
30	Tingsryds pastorat	51		Rydaholms församling	75
31	Ryssby-Åby pastorat	52		Alvesta församling	75
32	Bankeryds församling	52		Mönsterås-Fliseryds pastorat	75
33	Berga pastorat	52		Älmhults församling	75
34	Markaryds församling	53		Ålems församling	75
35	Emmaboda pastorat	54		Emmaboda pastorat	76
36	Moheda pastorat	55		Berga pastorat	77
37	Ålems församling	56		Traryd-Hinneryds pastorat	78
38	Bredaryds pastorat	56		Forshedabygdens församling	78
39	Förlösa-Kläckeberga församling	58		Gislaveds pastorat	79
40	Voxtorps pastorat	58		Bredaryds pastorat - Gnosjö	79
41	Gränna-Visingsö pastorat	58		Södra Ljunga församling	79
42	Vislanda-Blädinge pastorat	60		Markaryds församling	79
43	Göteryds pastorat	61		Dörby-Hossmo pastorat	80
44	Torsås pastorat	61		Södra Ölands pastorat	80
45	Dörby-Hossmo pastorat	61		Voxtorps pastorat	81
46	Södra Ölands pastorat	62		Stenbrohults församling	81
47	Forshedabygdens församling	62		Torsås pastorat	81
48	Norra Ölands pastorat	62		Vislanda-Blädinge församling	83
49	Månsarps församling	64		Skatelövs pastorat	83
50	Södermøre pastorat	67		Högsby pastorat	84
51	Ryssby pastorat	67		Moheda pastorat	84
52	Lekeryds församling	68		Virestad-Härlunda församling	85
53	Södra Ljunga församling	68		Ryssby pastorat	85
54	Skatelövs pastorat	69		Döderhults församling	85
55	Döderhults församling	72		Norra Ölands pastorat	85
56	Virestad-Härlunda församling	76		Hyltebruks pastorat	87

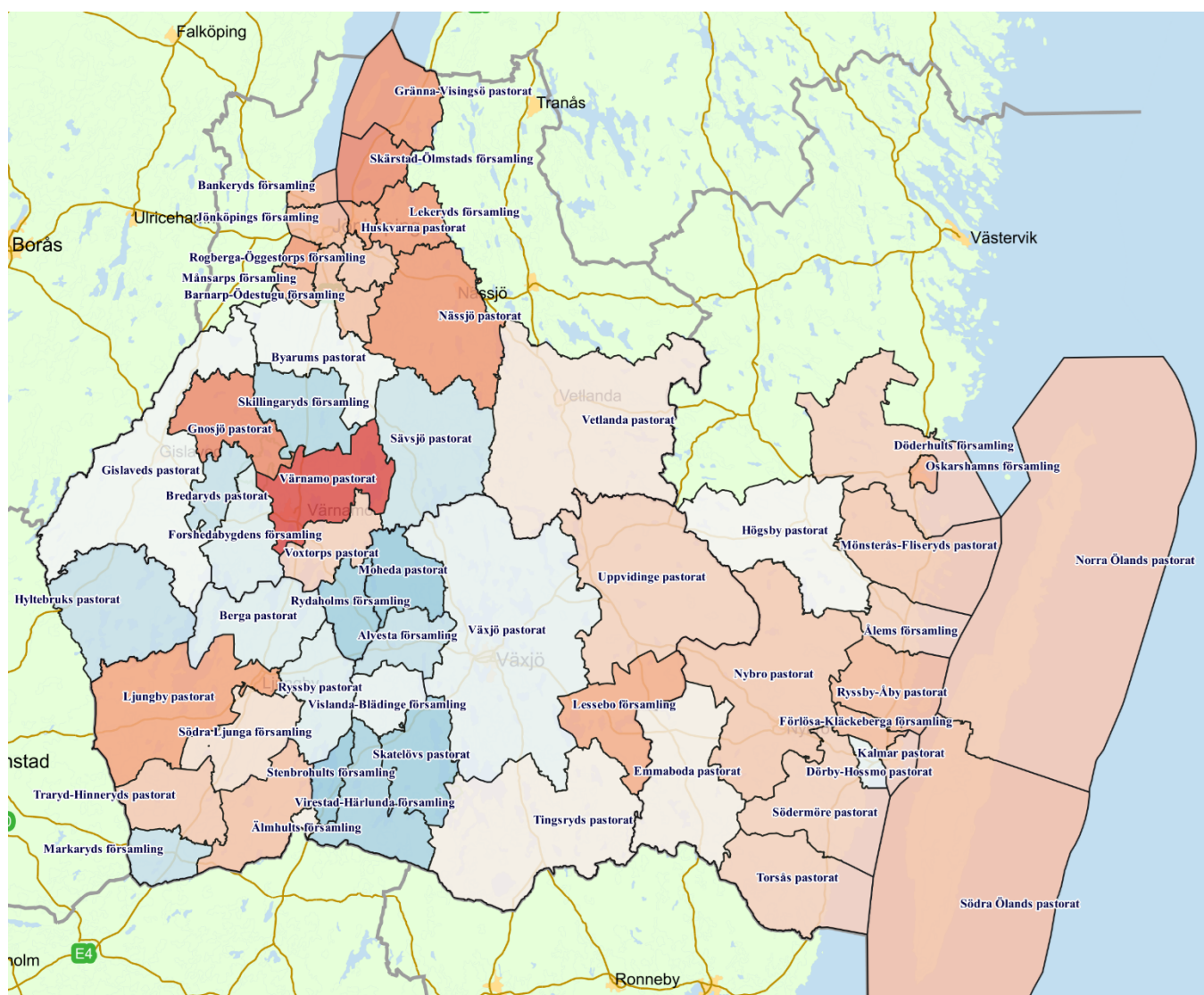

Figur 2 Döpta i % av födda med minst en kyrkotillhörig förälder. Vid en frekvens på 100% är en ekonomisk enhet starkt blå. Därefter avtar den blå färgen stegvis för att vid 75% bli vit bakgrund. Därefter blir färgen rödare ju närmare 50% en ekonomisk enhet har som frekvens.

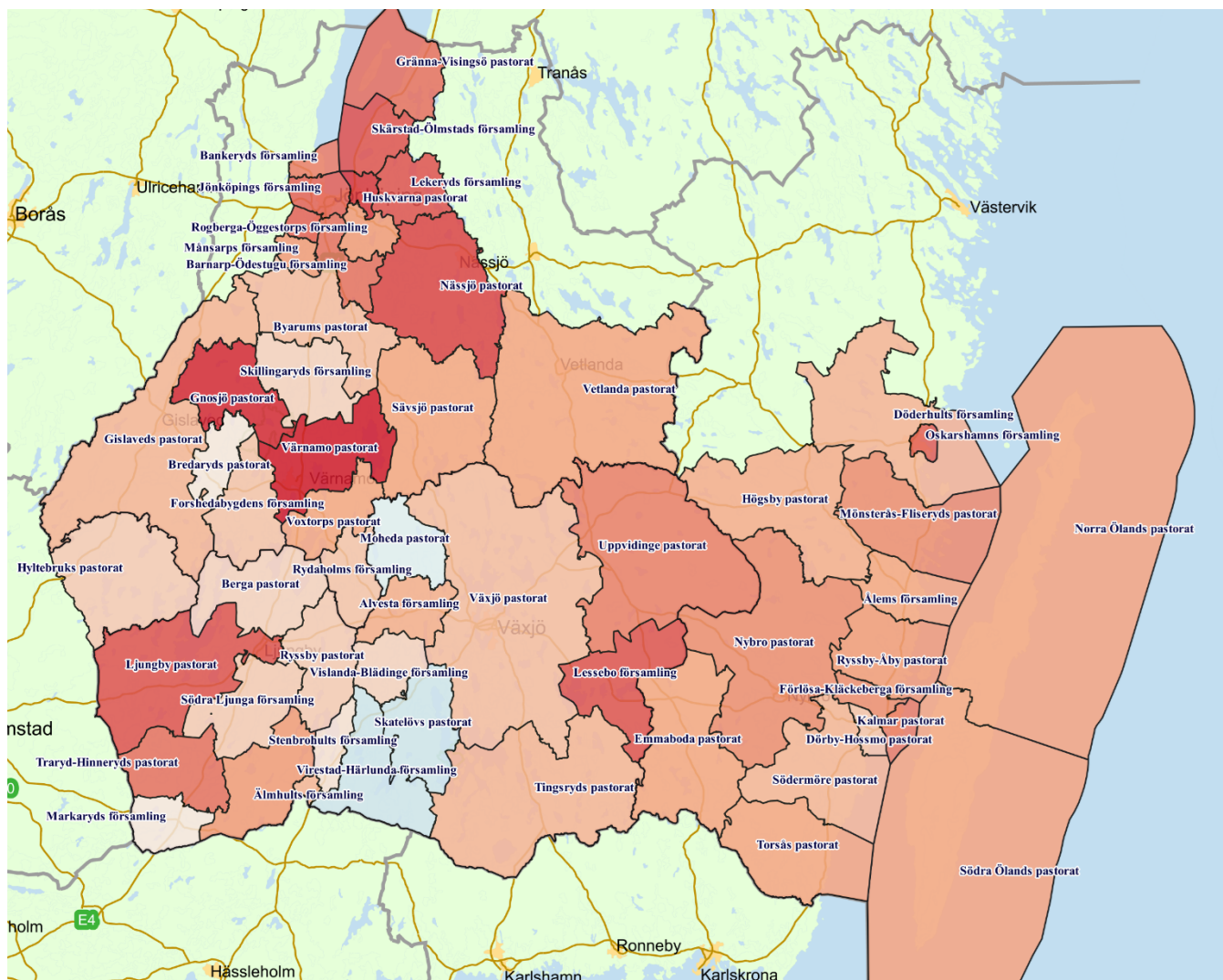
Bilaga 2. Hela konfirmationslistan

	Församling/pastorat	Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga		Församling/pastorat	Konfirmerade i % av alla 15-åringar
1	Värnamo pastorat	18		Värnamo pastorat	10
2	Gnosjö pastorat	25		Gnosjö pastorat	11
3	Skärstad-Ölmstads församling	26		Huskvarna pastorat	13
4	Lekeryds församling	27		Nässjö pastorat	16
5	Norra Hammars församling	28		Lessebo församling	18
6	Gränna-Visingsö pastorat	28		Ljungby pastorat	18
7	Nässjö pastorat	28		Skärstad-Ölmstads församling	18
8	Ljungby pastorat	29		Lekeryds församling	18
9	Huskvarna pastorat	29		Jönköpings församling	19
10	Lessebo församling	32		Norra Hammars församling	19
11	Oskarshamns församling	33		Oskarshamns församling	20
12	Bankeryds församling	34		Barnarp-Ödestugu församling	21
13	Ryssby-Åby pastorat	35		Traryd-Hinneryds pastorat	22
14	Förlösa-Kläckeberga församling	35		Gränna-Visingsö pastorat	22
15	Måsarps församling	35		Bankeryds församling	23
16	Jönköpings församling	35		Kalmar pastorat	24
17	Södra Ölands pastorat	37		Uppvidinge pastorat	24
18	Barnarp-Ödestugu församling	37		Mönsterås-Fliseryds pastorat	25
19	Göteryds pastorat	38		Förlösa-Kläckeberga församling	25
20	Traryd-Hinneryds pastorat	39		Nybro pastorat	25
21	Norra Ölands pastorat	40		Måsarps församling	27
22	Rogberga-Öggestorps församling	40		Göteryds pastorat	28
23	Nybro pastorat	40		Ryssby-Åby pastorat	28
24	Mönsterås-Fliseryds pastorat	40		Rogberga-Öggestorps församling	28

25	Södermøre pastorat	41		Norra Ölands pastorat	29
26	Döderhults församling	42		Södra Ölands pastorat	29
27	Kalmar pastorat	42		Emmaboda pastorat	29
28	Ålems församling	42		Voxtorps pastorat	30
29	Voxtorps pastorat	42		Vetlanda pastorat	30
30	Torsås pastorat	42		Sävsjö pastorat	30
31	Uppvidinge pastorat	42		Torsås pastorat	30
32	Södra Ljunga församling	46		Ålems församling	30
33	Vetlanda pastorat	47		Högsby pastorat	31
34	Emmaboda pastorat	49		Alvesta församling	32
35	Tingsryds pastorat	50		Gislaveds pastorat	33
36	Högsby pastorat	51		Döderhults församling	33
37	Gislaveds pastorat	54		Södermøre pastorat	33
38	Byarums pastorat	54		Tingsryds pastorat	33
39	Dörby-Hossmo pastorat	55		Älmhults församling	34
40	Växjö pastorat	55		Växjö pastorat	35
41	Vislanda-Blädinge pastorat	56		Byarums pastorat	36
42	Ryssby pastorat	57		Forshedabygdens församling	37
43	Berga pastorat	57		Dörby-Hossmo pastorat	37
44	Forshedabygdens församling	57		Rydaholms församling	38
45	Sävsjö pastorat	61		Södra Ljunga församling	39
46	Älmhults församling	61		Hyltebruks pastorat	39
47	Alvesta församling	63		Ryssby pastorat	40
48	Hyltebruks pastorat	63		Skillingaryds församling	41
49	Markaryds församling	64		Berga pastorat	41
50	Bredaryds pastorat	64		Vislanda-Blädinge pastorat	42
51	Skillingaryds församling	67		Stenbrohults församling	46
52	Virestad-Härlunda församling	70		Markaryds församling	47
53	Skatelövs pastorat	71		Bredaryds pastorat	48
54	Rydaholms församling	71		Moheda pastorat	57
55	Moheda pastorat	74		Skatelövs pastorat	61
56	Stenbrohults församling	74		Virestad-Härlunda församling	62

Figur 3 Konfirmerade i % av kyrkotillhöriga 15-åringar. Vid en frekvens på 100% är en ekonomisk enhet starkt blå. Därefter avtar den blåa färgen stegvis för att vid 50% bli vit bakgrund. Därefter blir färgen rödare ju närmare 0% en ekonomisk enhet har som frekvens.

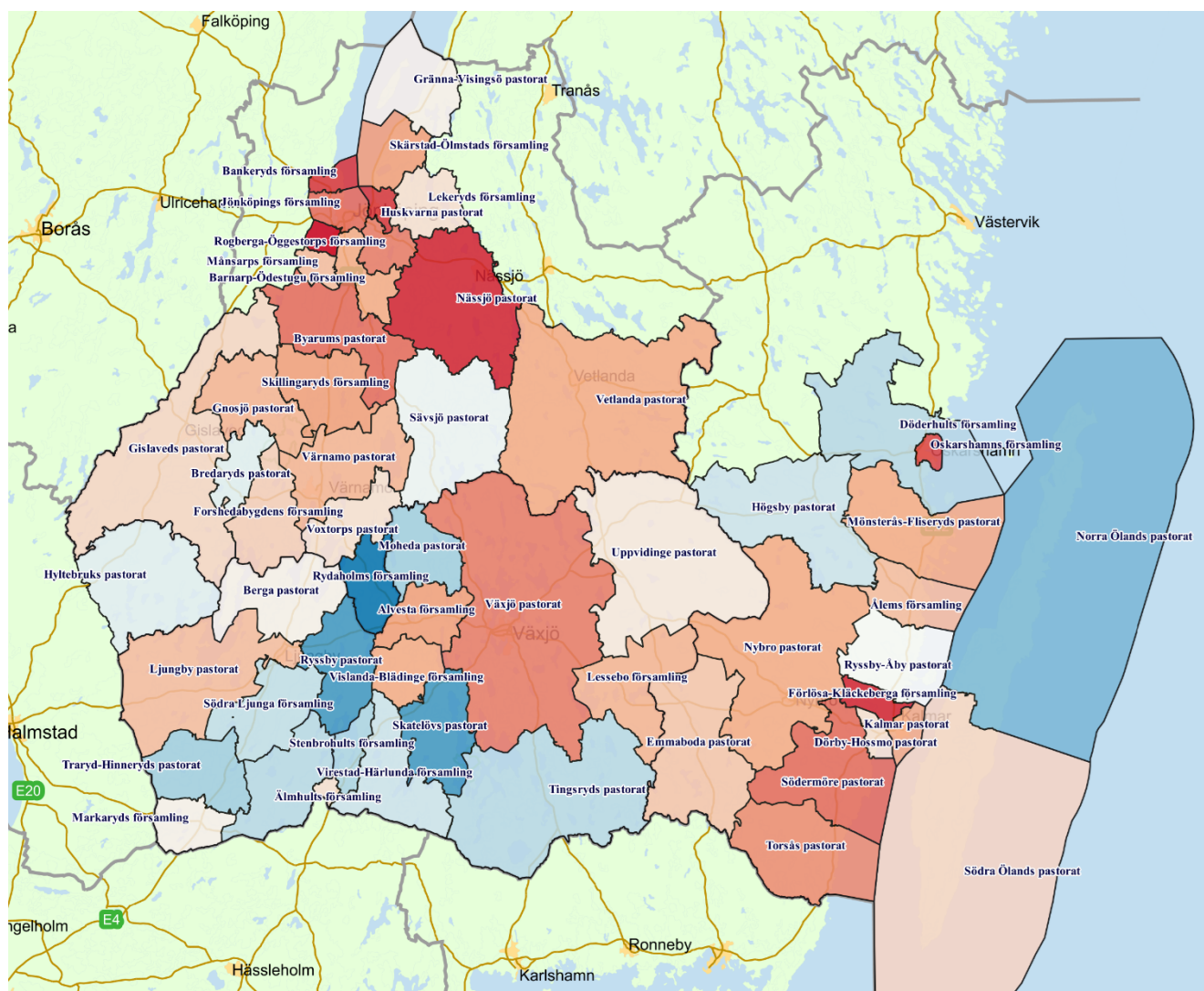

Figur 4 Konfirmerade i % av alla 15-åringar. Vid en frekvens på 100% är en ekonomisk enhet starkt blå. Därefter avtar den blå färgen stegvis för att vid 50% bli vit bakgrund. Därefter blir färgen rödare ju närmare 0% en ekonomisk enhet har som frekvens.

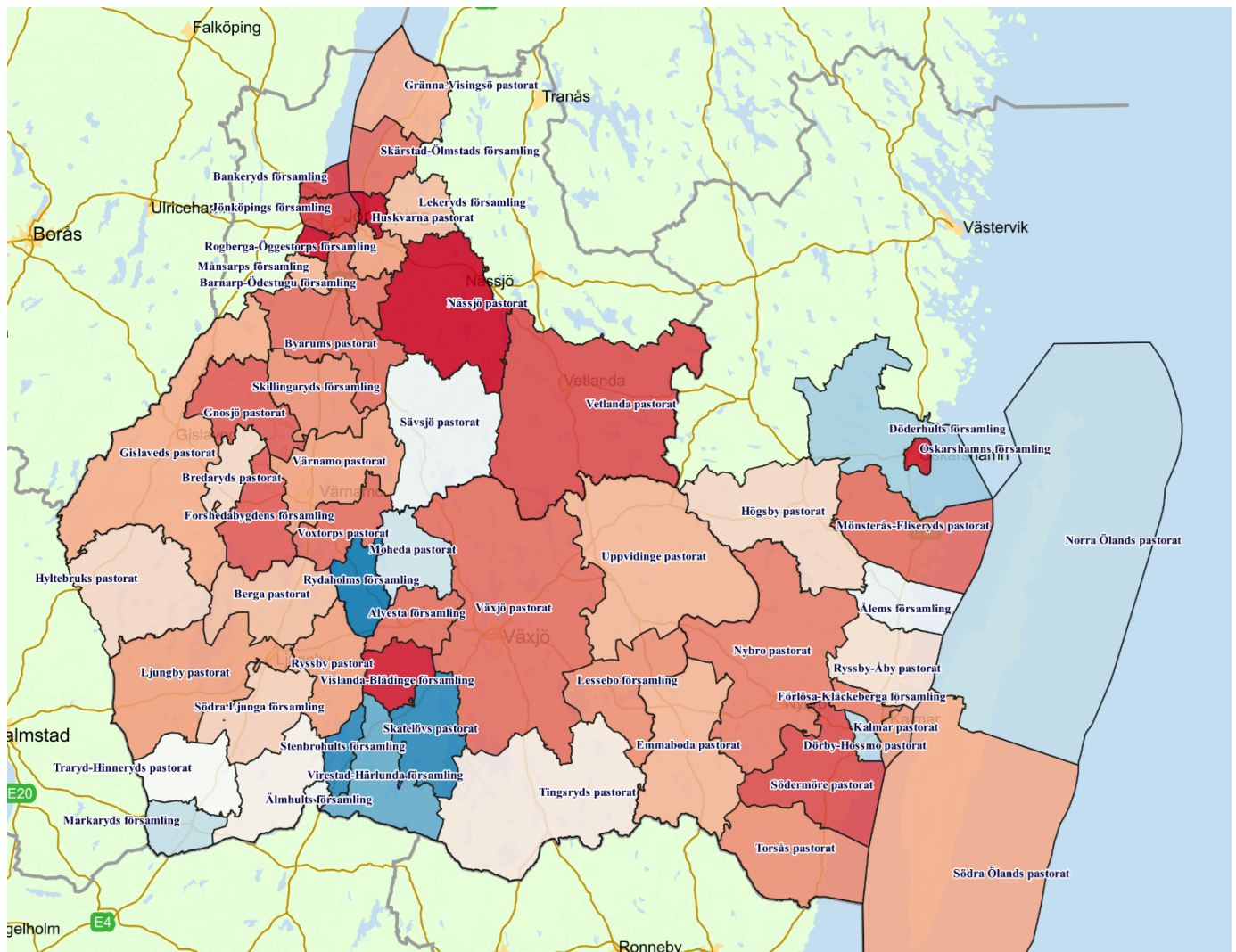
Bilaga 3. Atlas-kvot och Menoetes-tal hela listan

	Församling/pastorat	Atlas-kvot		Församling/pastorat	Menoetes-tal
1	Norrahammars församling	0,36		Norrahammars församling	117
2	Nässjö pastorat	0,46		Huskvarna pastorat	119
3	Förlösa-Kläckeberga församling	0,46		Nässjö pastorat	123
4	Bankeryds församling	0,52		Oskarshamns församling	133
5	Huskvarna pastorat	0,52		Vislanda-Blädinge pastorat	140
6	Oskarshamns församling	0,60		Bankeryds församling	156
7	Södermøre pastorat	0,66		Jönköpings församling	161
8	Byarums pastorat	0,66		Vetlanda pastorat	168
9	Jönköpings församling	0,69		Södermøre pastorat	170
10	Rogberga-Öggestorps församling	0,72		Forshedabygdens församling	178
11	Växjö pastorat	0,73		Gnosjö pastorat	183
12	Torsås pastorat	0,80		Mönsterås-Fliseryds pastorat	190
13	Skärstad-Ölmstads församling	0,81		Alvesta församling	191
14	Alvesta församling	0,82		Växjö pastorat	192
15	Skillingaryds församling	0,84		Barnarp-Ödestugu församling	195
16	Nybro pastorat	0,86		Byarums pastorat	195
17	Vislanda-Blädinge pastorat	0,87		Skärstad-Ölmstads församling	198
18	Vetlanda pastorat	0,88		Voxtorps pastorat	199
19	Mönsterås-Fliseryds pastorat	0,88		Förlösa-Kläckeberga församling	202
20	Barnarp-Ödestugu församling	0,90		Nybro pastorat	206
21	Kalmar pastorat	0,90		Torsås pastorat	215
22	Gnosjö pastorat	0,93		Lessebo-Hovmantorps pastorat	221
23	Värnamo pastorat	0,94		Skillingaryds församling	222
24	Lessebo-Hovmantorps pastorat	0,95		Kalmar pastorat	224
25	Ålems församling	0,96		Ljungby pastorat	232
26	Ljungby pastorat	0,97		Rogberga-Öggestorps församling	233
27	Månsarps församling	0,97		Ryssby pastorat	233
28	Emmaboda pastorat	1,03		Värnamo pastorat	234

29	Forshedabygdens församling	1,10		Södra Ölands pastorat	239
30	Gislaveds pastorat	1,12		Gislaveds pastorat	244
31	Södra Ölands pastorat	1,12		Gränna-Visingsö pastorat	245
32	Voxtorps pastorat	1,16		Emmaboda pastorat	250
33	Älmhults församling	1,18		Månsarps församling	256
34	Lekeryds församling	1,19		Uppvidinge pastorat	257
35	Dörby-Hossmo pastorat	1,20		Lekeryds församling	258
36	Uppvidinge pastorat	1,21		Berga pastorat	264
37	Gränna-Visingsö pastorat	1,27		Södra Ljunga församling	290
38	Markaryds församling	1,29		Bredaryds pastorat	294
39	Berga pastorat	1,29		Hyltebruks pastorat	301
40	Ryssby-Åby pastorat	1,35		Högsby pastorat	302
41	Sävsjö pastorat	1,40		Ryssby-Åby pastorat	307
42	Hyltebruks pastorat	1,42		Tingsryds pastorat	323
43	Bredaryds pastorat	1,44		Göteryds pastorat	337
44	Högsby pastorat	1,51		Traryd-Hinneryds pastorat	347
45	Virestad-Härlunda församling	1,55		Ålems församling	355
46	Södra Ljunga församling	1,57		Älmhults församling	357
47	Tingsryds pastorat	1,62		Sävsjö pastorat	358
48	Döderhults församling	1,62		Moheda pastorat	395
49	Göteryds pastorat	1,65		Markaryds församling	403
50	Stenbrohults församling	1,70		Norra Ölands pastorat	403
51	Traryd-Hinneryds pastorat	1,73		Dörby-Hossmo pastorat	414
52	Moheda pastorat	1,74		Döderhults församling	437
53	Norra Ölands pastorat	1,90		Virestad-Härlunda församling	501
54	Ryssby pastorat	2,07		Skatelövs pastorat	546
55	Skatelövs pastorat	2,07		Stenbrohults församling	547
56	Rydaholms församling	2,30		Rydaholms församling	575

Figur 5 Atlas-kvot. Färgskalan som används är blått till rött med vitt som neutral färg. Ju blåare färg, ju närmare det högsta värdet befinner sig en ekonomisk enhet. Ju rödare färg, ju närmare det lägsta värdet befinner sig en ekonomisk enhet.

Figur 6 Menoetes-tal. Färgskalan som används är blått till rött med vitt som neutral färg. Ju blåare färg, ju närmare det högsta värdet befinner sig en ekonomisk enhet. Ju rödare färg, ju närmare det lägsta värdet befinner sig en ekonomisk enhet.

Bilaga 4. Exkurs 1 och 2 från tidigare rapport

Exkurs 1: Går det att se att strukturförändringar påverkar medlemsengagemang?

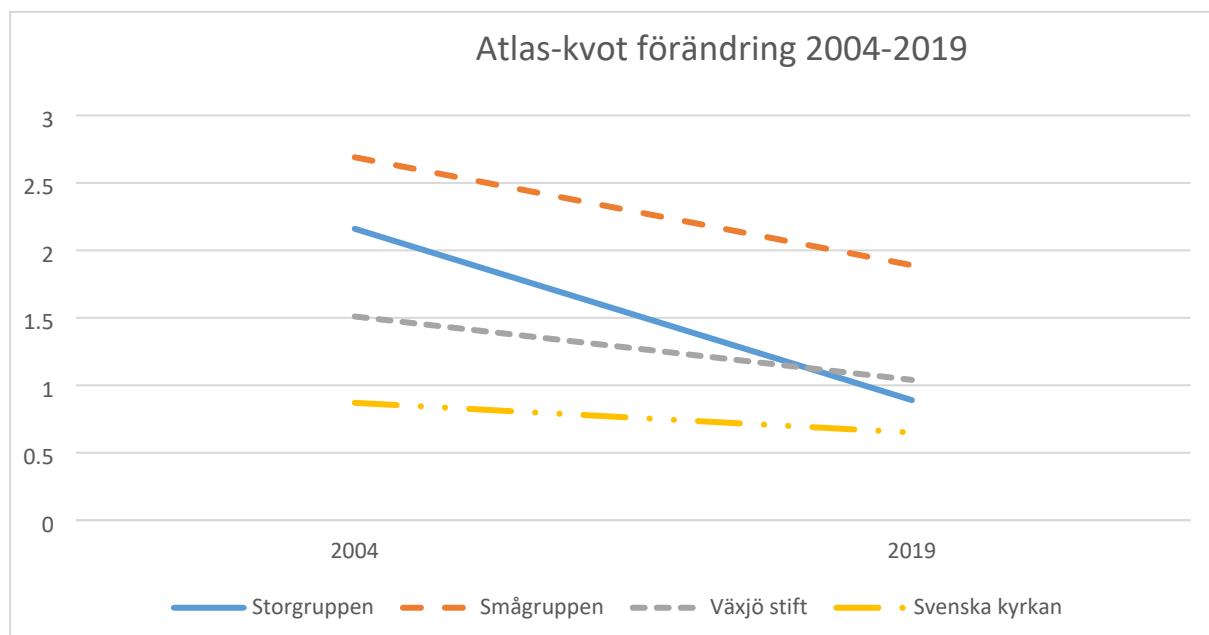
Det har under hela 2000-talet funnits en diskussion kring det ekonomiskt önskvärda eller rentav nödvändiga i att göra strukturförändringar med påtagligt större ekonomiska enheter som resultat. Det övergripande syftet har varit att skapa yttre organisatoriska ramar för utförandet av församlingens grundläggande uppgift. 2014 trädde en reform i kraft vars syfte fångas i namnet på utredningen som föregick den: Närhet och samverkan. Samverkan i olika former diskuteras fortfarande. Det talas inte lika mycket om den närhet som samverkansmekanismerna skulle värna.

Ett sätt att utvärdera vilka effekter strukturreformerna fått är att titta på Atlas-kvotens utveckling. Atlas-kvoten har sjunkit i hela Svenska kyrkan och i alla församlingar. Men är ökningen större eller mindre i församlingar som strukturförändrats?

Det skulle vara ett omfattande arbete att göra en totalutvärdering. Däremot har jag funnit tid att göra en liten utvärdering, ett slags fallstudie. Jag har jämfört hur Atlas-kvoten utvecklats i en grupp av församlingar som 2019 ingick i stora ekonomiska enheter ("storgruppen") med hur samma kvot utvecklats i grupp av församlingar som 2019 ingår i samma småskaliga ekonomiska struktur som 2004 ("smågruppen").

Storgruppens Atlas-kvot 2004 var 2,16. 2019 hade den sjunkit till 0,89.

2004 var smågruppens kvot 2,69. 2019 hade den sjunkit till 1,98.¹²

Likt kvot-sänkningen i hela Svenska kyrkan sjönk bägge gruppernas kvot mellan 2004 och 2019, men kvoten sjönk mycket mer i storgruppen. Trots att medlemsminskningen var 27,5% större i smågruppens församlingar så var minskningen av Atlas-kvoten 123,5% större i storgruppen. Det fick till följd att den skillnad i medlemsengagemang som fanns mellan grupperna redan 2004 fördubblades under åren fram till 2019.

Storgruppen omfattar 13 församlingar med 13405 medlemmar (2004). Smågruppen omfattar 12 församlingar med 15731 medlemmar (2004). Bägge grupperna innehåller församlingar som gått samman med andra församlingar under perioden. Bägge grupperna innehåller församlingar med

¹² Gruppernas kvot har räknats fram genom att en aggregation gjorts. Det är alltså en beräkning gjord på samtliga medlemmar i alla församlingar i respektive urvalsgrupp, inte ett medelvärde av församlingarnas olika kvoter.

mellan ca 450 och ca 2500 medlemmar (2004). Grupperna har motsvarande sammansättning vad gäller fromhetstraditioner och liknande faktorer. (Den hänsynen förklarar att grupperna inte är helt jämnstora.)

Det är svårt att hitta någon annan förklaring på skillnaden i engegengangsutveckling mellan grupperna än att förutsättningen ”struktur” gått från att vara likartad till att vara olikartad. Andra förklaringar eller delförklaringar kan inte uteslutas. Det återstår emellertid att upptäcka vilka dessa förklaringar skulle kunna vara. På samma sätt återstår det att utröna vad det är med de större ekonomiska enheterna som verkar göra att de inverkar menligt på medlemmarnas engagemang. Närmast framför ögonen ligger att pröva hypotesen om det hänger samman med delar av eller allt det som kan samlas i närhetsbegreppet. Det betyder att vi nog borde tala mycket mer om närhet än vad vi gör. Det gäller i arbetet med indelningsfrågor hur strukturförändringar som bedöms som önskvärda eller nödvändiga kan genomföras utan att det påverkar närheten negativt. Det gäller även i fråga om hur ekonomiska enheter som idag är stora kan få mer av den närhet som verkar vara en förutsättning för starkt medlemsengagemang. Är det möjligt att arbeta pastoralt småskaligt i en ekonomiskt storskalig struktur? (Hur då?)

Exkurs 2: Varför är medlemsengagemanget i församlingsverksamhet ännu viktigare utanför större städer?

I tätbefolkade områden med goda kommunikationer är det möjligt att trots minskat medlemsantal ha hög relativ personaltäthet utan försämrade långsiktig resultateffektivitet. Två församlingspedagoger som inom en kvadratmil relaterar till 6000 medlemmar har ett motsvarande uppdrag och ungefär samma möjlighet att utföra uppdraget som en församlingspedagog som inom samma begränsade yta relaterar till 3000 medlemmar.

Det förhållandet gäller inte där ytorna är större. För att illustrera med ett tankeexperiment: Ett samgående görs mellan församlingen A (4000 medlemmar) och församlingen B (2000 medlemmar). Samgåendet sker med syfte att de tillsammans som pastorat ska kunna klara långsiktigt att fortsätta bära i alla fall en av de två pedagogtjänster som finns i A. Om avståndet mellan församlingarna är långt (fysiskt och/eller mentalt) får människorna i B inte nödvändigtvis nytta av den gemensamma församlingspedagogens dåkraft och kompetens:

Ett scenario är att församlingspedagogens tjänstgöring utförs på samma sätt som tidigare, men delas mellan församlingarna. Eftersom församlingsvårdande arbete är relationsbaserat finns det då en överhängande risk att församlingspedagogens närvaro i A inte blir tillräcklig ens för att bibehålla ett gott resultat i den minskade verksamheten i A, men inte heller tillräcklig i B för att bygga upp något nytt.

Ett annat scenario är att församlingspedagogens tjänstgöring förläggs helt i A. För att människorna i B ska ha glädje av det förutsätter det att de verkligen kan och vill ta sig till A för ändamålet. Det är långt ifrån givet. Då minskade tillgången på pedagogisk personal i A utan att det tillkom någon tillgång till pedagog för B, mer än i teorin.

Om medlemmarna (och församlingens uppdrag) skulle gynnas av samgåendet, särskilt på lång sikt, skulle det förutsätta att pedagogens arbete var inriktat på att bygga församlingsliv som inte är beroende av pedagogen som närvarande utförare. Utifrån Svenska kyrkans grundläggande uppfattning om sig själv är det ett självändamål att döpta medlemmars medarbetarskap utvecklas ytterligare i alla

församlingar. I församlingar utanför väldigt tätbefolkade områden är högre medlemsengagemang en förutsättning för ett framtida församlingsliv oavsett hur stora de ekonomiska enheterna blir och oavsett hur tillgången på kompetens ser ut på pappret. Större ekonomiska enheter kan säkra ekonomin, men det kan inte säkra livet i kyrkolivet.